

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2002:5

*Asianajajien ammatillisen valvonnan
kehittäminen*

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä 18.6.2002

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Asianajajien ammatillista valvontaa selvittävä työryhmä pj. apulaisoikeuskansleri Jaakko Jonkka oikeuskanslerinvirastosta sihteeri: pääsihteeri Markku Ylönen Suomen Asianajajaliitosta		Julkaisun laji Luonnos hallituksen esitykseksi	
		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 30.1.2002	
Julkaisun nimi Asianajajien ammatillisen valvonnan kehittäminen			
Julkaisun osat Esityksen pääasiallinen sisältö Yleisperustelut Yksityiskohtaiset perustelut Lakiehdotukset			
Tiivistelmä Esityksessä ehdotetaan asianajajien kurinpito- ja palkkiorita-asioiden käsittelyn uudistamista ja tehostamista keskittämällä asianajajiin kohdistuvien kanteluiden käsitteleminen Suomen Asianajajaliiton eettiselle lautakunnalle. Asianajajakuntaan kuulumattomien lautakunnan jäsenten painoarvoa lisättäisiin nykyisestä. Puheenjohtajan ja viiden jäsenen tulisi olla asianajajia ja heidät valitsisi Asianajajaliiton valtuuskunta. Eettiseen lautakuntaan kuuluisi lisäksi kolme asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä. Tuomarinvalintalautakunta nimittäisi heidät tehtävään. Eettinen lautakunta käsitelisi ja ratkaisisi asiat yleensä jaostoissa. Vakavimmat asiat käsiteltäisiin kuitenkin lautakunnan yleisistunnoissa. Päätösvaltaiseen kokoonpanoon kuuluisi aina vähintään yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Menettelyn uskottavuutta ja läpinäkyvyyttä lisättäisiin säätämällä Suomen Asianajajaliiton velvollisuudeksi pitää erityistä julkista päiväkirjaa kurinpidollisista asioista ja palkkiorita-asioista. Kustakin kurinpitoasian ratkaisusta tai palkkiota koskevasta suosituksesta tulisi laatia julkinen ratkaisuseloste. Ratkaisuselosteen olisi sisällettävä muun ohella pääpiirteittäisen selostuksen siitä, mistä asiassa on kysymys sekä ratkaisun lopputuloksen. Nykyisistä kurinpidollisista seuraamuksista poistettaisiin julkinen varoitus ja sen sijaan säädettäisiin mahdollisuus määrätä seuraamusmaksu, joka olisi suuruudeltaan enintään 15.000 euroa. Asianajajan oikeutta hakea muutosta kurinpitotarkastuksiin esitetään laajennettavaksi siten, että asianajaja voisi hakea muutosta aina, kun hänelle on määrätty kurinpidollinen seuraamus. Kantelijaa olisi kuultava muutoksenhakutuomioistuimessa. Asianajajansa palkkioon tyytymätön voi nykyisin vaatia sen alentamista asianajajalaissa säädettyssä välimiesmenettelyssä. Esityksessä ehdotetaan, että palkkiorita-välimiesmenettelystä luovuttaisiin, ja asiakkaan pyynnöstä palkkion kohtuullisesta määrästä annettaisiin suositus.			
Avainsanat: (asiasanat) Asianajajien valvonta, kurinpitomenettely, palkkiorita-asiat, Suomen Asianajajaliitto			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2002:5		ISSN 1458-6452	ISBN 952-466-008-3
Kokonaissivumäärä 66	Kieli suomi	Hinta 20 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum
18.6.2002

<p>Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)</p> <p>Arbetsgruppen för facklig tillsyn av advokater Ordförande: biträdande justitiekansler Jaakko Jonkka från justitiekanslersämbetet Sekreterare: generalsekreterare Markku Ylönen från Finlands Advokatförbund</p>	<p>Typ av publikation Utkast till regeringens proposition</p>		
	<p>Uppdragsgivare Justitieministeriet</p>		
	<p>Datum då organet tillsattes 30.1.2002</p>		
<p>Publikation (även den finska titeln) Utvecklandet av den fackliga tillsynen av advokater (Asianajajien ammatillisen valvonnan kehittäminen)</p>			
<p>Publikationens delar Propositionens huvudsakliga innehåll, allmänmotivering, detaljmotivering, lagförslagen</p>			
<p>Referat</p> <p>I propositionen föreslås en revidering och effektivisering av behandlingen av disciplinära ärenden och arvodestvister genom att centralisera behandlingen av klagomålen mot advokaterna till Finlands Advokatsförbunds etiska nämnd. De nämndemedlemmar som inte hör till advokat kåren skall ha större inflytande än för närvarande. Ordföranden och fem medlemmar skall vara advokater och de väljs av Advokatförbundets delegation. Till den etiska nämnden skall även höra tre medlemmar som inte hör till advokat kåren. De utnämns av domarförslagsnämnden.</p> <p>Den etiska nämnden skall behandla och avgöra ärenden vanligen i sektioner. De allvarligaste ärendena behandlas ändå vid nämndens allmänna sessioner. Till den beslutföra sammansättningen hör alltid minst en medlem som inte hör till advokat kåren. För att öka trovärdigheten och öppenheten av förfarandet skall det föreskrivas att Finlands Advokatförbund är skyldigt att föra en speciell, offentlig dagbok över disciplinära ärenden och arvodestvister. Över varje avgörande av ett disciplinärt ärende eller rekommendation om arvode skall utarbetas ett offentligt referat. I referatet skall ingå bland annat en redogörelse för vad saken gäller samt slutresultatet i saken.</p> <p>Av de nuvarande disciplinära påföljderna skall den offentliga varningen slopas och i stället bestämmas om möjlighet att påföra en påföljdsavgift högst på 15.000 euro. Advokatens rätt att söka ändring i disciplinära avgöranden föreslås bli utvidgad så att advokaten alltid kan söka ändring när en disciplinär påföljd har påförts. Klaganden skall höras i fullföljdsdomstolen.</p> <p>Den som är missnöjd med advokatens arvode kan för närvarande yrka sänkning av arvodet i skiljeförfarandet enligt advokatlagen. I propositionen föreslås att skiljeförfarandet i arvodestvister slopas och på begäran av kunden skall ges en rekommendation om ett rimligt arvode.</p>			
<p>Nyckelord Tillsyn av advokater, disciplinärt förfarande, arvodestvister, Finlands Advokatförbund</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)</p>			
<p>Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2002:5</p>	<p>ISSN 1458-6452</p>	<p>ISBN 952-466-008-3</p>	
<p>Sidoantal 66</p>	<p>Språk finska</p>	<p>Pris 20 €</p>	<p>Sekretessgrad offentlig</p>
<p>Distribution Edita Prima Ab</p>		<p>Förlag Justitieministeriet</p>	

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 30.1.2002 työryhmän, jonka tehtävänä oli viimeistellä Suomen Asianajajaliiton laatima esitysluonnos eduskunnalle annettavaksi hallituksen esitykseksi asianajajista annetun lain muuttamiseksi. Esitysluonnoksen tarkoituksena oli uudistaa Suomen Asianajajaliiton kurinpitoasioiden ja palkkioriiitoja koskevien asioiden käsittely. Työryhmän tuli työssään ottaa huomioon valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnossa ja oikeusministeriön lainvalmisteluosaston muistiossa Suomen Asianajajaliiton laatimasta esitysluonnoksesta esitetyt seikat. Lisäksi työryhmän tuli selvittää lainmuutosten aiheuttamat muutostarpeet liiton sääntöihin ja tarkastella onko nykyinen sääntelytaso oikea.

Työryhmän tuli työnsä aikana kiinnittää erityistä huomioita siihen, ovatko esitysluonnoksessa esitetyt tavoitteet sopusoinnussa ehdotettujen lainmuutosten kanssa. Työryhmän tuli selvittää kurinpitolaikun toiminnassa mahdollisesti

havaitut epäkohdat ja arvioida kurinpitolautakunnan asianajajakuntaan kuulumattomien ns. ulkopuolisten jäsenten merkitystä ja määrää sekä tehdä tämän selvityksen perusteella ehdotus kurinpitolautakunnan toiminnan ja kokoonpanon järjestämiseksi. Työryhmän tuli myös selvittää, ovatko voimassa olevan ja ehdotetun kurinpitomenettelyn säännökset sopusoinnussa Euroopan Neuvoston vuonna 2000 hyväksymän asianajotoimen harjoittamista koskevan suosituksen kanssa. Lisäksi tuli selvittää täyttävätkö esitysluonnoksessa esitetyt muutoksen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyt vaatimukset. Vielä työryhmän tuli tarkastella kurinpitomenettelyn seuraamusjärjestelmää kokonaisuudessaan. Palkkioriita-asioiden käsittelyjärjestelmään tuli niin ikään kiinnittää huomiota.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin apulaisoikeuskansleri Jaakko Jonkka ja jäseniksi hallitusneuvos Heikki Liljeroos, asianajaja Matti Manner, asianajaja Jussi Perho ja lainsäädäntöneuvos Asko Välimaa. Toimikunnan sihteeriksi määrättiin pääsihteeri Markku Ylönen.

Työryhmä on kokoontunut 10 kertaa ja kuullut Helsingin käräjäoikeuden laamanni Kauko Huttusta ja Helsingin yliopiston prosessioikeuden professori Juha Lappalaista. Työryhmä on työssään keskittynyt Suomen Asianajajaliiton kurinpidollisen menettelyn ja palkkioriita-asioiden välimiesmenettelyn uudistamiseen ja julkisuuden lisäämiseen niissä. Työryhmä on todennut, että asianajajista annetun lain uudistamistarvetta olisi muutoinkin syytä harkita, esimerkiksi laki 651/1998 Pohjoismaisen työmarkkinasopimuksen määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta saattaa edellyttää asianajajista annettuun lakiin tehtäviä muutoksia. Ehdotettujen muutosten johdosta ja muutoinkin lain systematiikka tulisi uudistaa, johon työryhmän työn yhteydessä ei ole ollut mahdollista puuttua. Työryhmän esitysten toteutuessa on Suomen Asianajajaliiton sääntöjä muutettava.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 30.4.2002 mennessä. Oikeusministeriö pidensi määräajan 15. päivään kesäkuuta 2002.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä, kesäkuun 18 päivänä 2002.

Jaakko Jonkka

Heikki Liljeroos

Matti Manner

Jussi Perho

Asko Välimaa

Markku Ylönen

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi asianajajista annetun lain ja valtion oikeusaputoimistoista annetun lain muuttamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan asianajajien kurinpito- ja palkkioriiita-asioiden käsittelyn uudistamista. Tavoitteena on tehostaa ja järkipäristää ammatillista valvontaa sekä lisätä sen uskottavuutta ja läpinäkyvyyttä. Ehdotuksessa asianajajien ammatillisen valvonnan järjestämisessä otetaan huomioon perustuslain ja julkisuuslainsäädännön vaikutukset sekä myös Euroopan neuvoston vuonna 2000 antama asianajotoimintaa koskeva suositus.

Esityksessä ehdotetaan, että kanteluiden käsittely keskitettäisiin kurinpitolautakunnalle, jonka nimi muutettaisiin eettiseksi lautakunnaksi. Kurinpitomenettelyn voi saattaa vireille asianajajan asiakas, asiakkaan vastapuoli tai muu henkilö, jota asianajajan hoitama asia koskee. Myös Suomen Asianajajaliiton hallitus voisi saattaa kurinpitomenettelyn lautakunnassa vireille oman valvontatoimintansa yhteydessä ilmi käyneen perusteella. Myös valtioneuvoston oikeuskansleri voi saattaa vireille kurinpidollisen menettelyn.

Asianajajakuntaan kuulumattomien lautakunnan jäsenten painoarvoa lisättäisiin nykyisestä. Ehdotuksen mukaan eettiseen lautakuntaan kuuluisi edelleen yhdeksän jäsentä. Puheenjohtajan ja viiden jäsenen tulisi olla asianajajia ja heidät valitsisi Asianajajaliiton valtuuskunta. Eettiseen lautakuntaan kuuluisi lisäksi kolme asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä. Tuominvalintalautakunta nimittäisi heidät tehtävään.

Eettinen lautakunta käsitelisi ja ratkaisisi asiat yleensä jaostoissa. Vakavimmat asiat käsiteltäisiin kuitenkin lautakunnan yleisistunnoissa. Päätösvaltaiseen kokoonpanoon kuuluisi aina vähintään yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Ehdotuksen mukaan menettelyä lautakunnassa koskevat säännökset tulisivat asianajajista annettuun lakiin. Menettely asiaa käsiteltäessä olisi ensisijassa kirjallinen, mutta sekä lautakunta että sen jaosto voisivat järjestää suullisia käsittelyitä.

Nykyisistä kurinpidollisista seuraamuksista, jotka ovat huomautus, varoitus, julkinen varoitus ja liitosta erottaminen, poistettaisiin julkinen varoitus ja sen sijaan säädettäisiin mahdollisuus määrätä seuraamusmaksu, joka olisi suuruudeltaan enintään 15.000 euroa.

Asianajajan oikeutta hakea muutosta kurinpitotarkistuksiin esitetään laajennettavaksi siten, että valtioneuvoston oikeuskanslerin ohella asianajaja voisi hakea muutosta aina, kun hänelle on määrätty kurinpidollinen seuraamus. Kantelijaa olisi kuultava myös muutoksenhakutuomioistuimessa.

Asianajajansa palkkioon tyytymätön voi nykyisin vaatia sen alentamista asianajajalaissa säädetyssä välimiesmenettelyssä. Esityksessä ehdotetaan, että palkkioriiita-välimiesmenettelystä luovutettaisiin, ja asiakkaan pyynnöstä palkkion kohtuullisesta määrästä annettaisiin suositus. Palkkioriiita-asiat käsiteltäisiin lautakunnan jaostossa, jonka puheenjohtajana toimisi tällöin asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Esityksessä ehdotetaan, että asianajajayhdistyksellä olisi velvollisuus pitää erityistä julkista päiväkirjaa kurinpidollisista asioista ja palkkioriiita-asioista. Menettelyn julkisuuden lisäämiseksi ehdotetaan myös, että kustakin kurinpitoasian ratkaisusta tai palkkiota koskevasta suosituksesta tulisi laatia julkinen ratkaisuseloste. Ratkaisuselosteen olisi sisällettävä muun ohella pääpiirteittäisen selostuksen siitä, mistä asiassa on kysymys sekä ratkaisun lopputuloksen.

Asianajajista annetun lain muutos edellyttää myös asianajajayhdistyksen sääntöjen muuttamista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan sopivan siirtymäajan kuluttua hyväksymisestä ja vahvistamisesta siten, että Suomen Asianajajaliiton säännöt voidaan muuttaa ennen voimaantuloa.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	5
1. Nykytila	5
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	5
Yleistä ammatillisesta valvonnasta	
Valvonta- ja kurinpitoasiat	
Asianajajayhdistyksen hallituksen valvontatoiminta	
Kurinpitolautakunnan toiminta	
Kurinpidollisten seuraamusten soveltaminen	
Seuraamusasteikko	
Oikeuskanslerin valvontatoiminta	
Muutoksenhaku	
Palkkioriiita-asiain välimiesmenettely	
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta	
1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö	10
Konventiot ja julkilausumat	
Ruotsi	
Norja	
Tanska	
Itävalta	
Saksa	
Alankomaat	
Palkkioriiita-asiain käsittely Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa	
1.3. Nykytilan arviointi	18
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	19
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	19
2.2. Keskeiset ehdotukset	23
3. Esityksen vaikutukset	24
3.1. Taloudelliset vaikutukset	24
3.2. Muut vaikutukset	24
4. Asian valmistelu	24

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	25
1. Lakiehdotusten perustelut	25
1.1. Laki asianajajista	25
1.2. Laki valtion oikeusaputoimistoista	39
2. Voimaantulo	39
3. Säättämisjärjestys	40
LAKIEHDOTUKSET	41
Asianajajista annetun lain muuttaminen	
Valtion oikeusaputoimistoista annetun lain muuttaminen	
LIITE	
RINNAKKAISTEKSTIT	
Asianajajista annetun lain muuttaminen	
Valtion oikeusaputoimistoista annetun lain muuttaminen	

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä ammatillisesta valvonnasta. Asianajajalaitos on järjestetty lailla asianajajista (AAL, 496/1958) ja oikeusministeriön päätöksellä yleisen asianajajayhdistyksen, Suomen Asianajajaliiton, sääntöjen vahvistamisesta (SALS, 191/1959). Asianajajalain ns. yleislausekkeessa (5 §:n 1 mom.) säädetään, että asianajajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvää asianajajatapaa.

Suomen Asianajajaliitto on vahvistanut asianajajien noudatettavaksi erilaisia ohjeita, muun muassa hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, asianajopalkkioiden määräämisperusteet, asiakasvarojen hoito-ohjeet sekä määräykset asianajotoiminnan markkinoinnista ja vastuuvakuutuksesta. Nämä kaikki yhdessä lain ja sääntöjen kanssa muodostavat hyvän asianajajatavan.

Suomen Asianajajaliiton hallituksen tehtävänä on valvoa, että asianajajat täyttävät velvollisuutensa; muun muassa, että he noudattavat yleislausekkeen vaatimuksia. Valvontatoimintaa tukee kurinpidollinen menettely, joka on liiton kurinpitolautakunnan tehtävä. Lisäksi valtioneuvoston oikeuskanslerilla on asianajajien ammatilliseen valvontaan kuuluvia tehtäviä.

Lakisäätteisestä ammatillisesta valvonnasta aiheutui Suomen Asianajajaliitolle vuonna 2000 jonkin verran yli 1.100.000 markan (vajaat 190.000 euroa) kustannukset, jotka katetaan asianajajien maksamilla jäsenmaksuilla.

Valvonta- ja kurinpitoasiat. Asianajajien ammatilliseen valvontaan kuuluvat asiat on jaettu valvonta- ja kurinpitoasioihin. Asianajajaliiton hallitus tutkii ja käsittelee valvonta-asiat ja kurinpitolautakunta kurinpitoasiat. Hallituksen ja kurinpitolautakunnan toimivallan suhteen on siis ratkaisevaa, mitä kurinpitoasialla tarkoitetaan.

Suomen Asianajajaliiton sääntöjen 47 §:n mukaan kurinpitoasioita ovat asiat, jotka ovat tulleet vireille:

- 1) liiton hallituksen asianajajiin kohdistuvan valvonnan yhteydessä tekemällä päätöksellä, jos valvonnan perusteella on aihetta epäillä, että asianajaja on menetellyt asianajajalain 7 §:ssä mainitulla tavalla moitittavasti,
- 2) oikeuskanslerin vaatimuksesta
- 3) tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n (ns. esiintymiskielto) nojalla tekemästä ilmoituksesta tai
- 4) asianajajan oman päämiehen kantelusta.

Muulla kuin edellä luetelluilla tavoilla vireille tulleet kurinpidolliset asiat ovat valvonta-asioita. Tyypillisiä valvonta-asioita ovat asianajajan päämiehen vastapuolen kantelut ja kantelut asianajajan toiminnasta jossakin määräyksenvaraisessa tehtävässä, esimerkiksi konkurssipesän pesänhoitajana tai kuolinpesän pesänselvittäjänä tai jakajana. Valvonta-asioissa hallituksen tehtävänä on päättää, onko syytä epäillä asianajajan toimineen vastoin häntä sitovia eettisiä ohjeita. Jos hallitus katsoo, ettei ole syytä epäillä asianajajan toimineen vastoin velvollisuuksiaan, asia käsitteily päättyy tähän. Jos hallitus päätyy vastakkaiseen lopputulokseen, asia siirtyy kurinpitoasiana kurinpitolautakunnan

käsiteltäväksi. Vuosina 1993 -2000 valvonta-asioita on tullut vireille vuosittain 103 - 162. Hallituksella ei ole toimivaltaa määrätä kurinpidollisia seuraamuksia.

Kurinpitolautakunta on vuosina 1993 - 2000 käsitellyt ja ratkaissut vuosittain 112 - 156 kurinpitoasiaa. Kurinpitolautakunnan tehtävänä on määrätä kurinpidollinen seuraamus, milloin se katsoo asianajajan menetelleen lain 7 §:ssä säädetyin tavoin velvollisuuksiensa vastaisesti. Asianajajan erottamista asianajajayhdistyksestä tarkoittava päätös on kuitenkin asianajajayhdistyksen hallituksen vahvistettava

Asianajajayhdistyksen hallituksen valvontatoiminta. Asianajajaliiton hallitukseen kuuluu yhdeksän asianajajaa, heidän joukossaan liiton puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Seitsemälle jäsenelle valitaan henkilökohtaiset varajäsenet. Toimikausi on kolme vuotta. Liiton valtuuskunta, joka muodostuu liiton paikallisten osastojen valitsemista jäsenistä ja on liiton korkein päättävä elin, valitsee hallitukseen vuosittain kolmanneksen jäsenistä.

Hallitus voi ammatillista valvontaa varten pyytää asianajajalta selvityksiä ja määrätä asianajotoimiston tarkastettavaksi.

Asianajajaliiton hallitus toteuttaa valvontavelvollisuuttaan myös järjestelmällisellä tarkastustoiminnalla. Vuosittain arvotaan noin 5 prosenttia asianajotoimistoista kohteiksi asiakasvarojen hoitoa koskeville tarkastuksille. Samassa yhteydessä tarkastetaan toimiston vastuuvakuutukset ja palkkiohinnaston olemassaolo. Toinen järjestelmällinen tarkastuskohde muodostuu uusista asianajotoimistoista, joissa käydään opastavassa tarkoituksessa pian asianajajaliiton jäsenyyden alkamisen jälkeen.

Kurinpitolautakunnan toiminta. Suomen Asianajajaliiton kurinpitolautakunta on muusta liiton organisaatiosta erillinen toimielin, jonka jäsenet Asianajajaliiton valtuuskunta valitsee. Kurinpitolautakuntaan kuuluu yhdeksän jäsentä, heidän joukossaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Seitsemälle jäsenelle valitaan henkilökohtaiset varajäsenet. Toimikausi on kolme vuotta. Liiton valtuuskunta valitsee lautakuntaan vuosittain kolmanneksen jäsenistä.

Lautakunnan jäsenistä puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja viisi jäsentä ovat asianajajia. Jäsenistä kaksi varajäsenineen valitaan asianajajakunnan ulkopuolelta. Heidän soveltuvuudestaan lautakunnan jäseniksi pyydetään etukäteen oikeusministeriön lausunto. Asianajajakuntaan kuulumattomat lautakunnan jäsenet ovat olleet oikeustieteen professoreja ja tuomioistuineläimissä tärkeisiin tehtäviin nousseita tuomareita.

Kurinpidollinen menettely muistuttaa hallintolainkäyttöä. Menettelyssä on vain yksi asianosainen, sen kohteena oleva asianajaja, ja hänellä on ehdoton velvollisuus pysyä totuudessa sekä esittää selvityksensä asiassa avoimesti. Tässä suhteessa kurinpidollinen menettely ei vastaa rikosasian käsittelyä tuomioistuimessa, vaikka siinä muutoin onkin joitakin rikosasian käsittelyn piirteitä. Ominaista kurinpidolliselle menettelylle on se, että lautakunnan tehtävänä on aktiivisesti selvittää, mistä asiassa on kysymys. Kurinpitoasiassa tehty ratkaisu ei saavuta lainvoimaa, joten sama asia saattaa tulla uudelleen käsiteltäväksi.

Kurinpidollisten seuraamusten soveltaminen. Kurinpitolautakunta ratkaisussaan joko toteaa, että asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin, tai määrää asianajajalle kurinpidollisen seuraamuksen, mikäli asianajajan todetaan toimineen velvollisuuksiensa vastaisesti. Seuraamuksia ovat huomautus,

varoitus, julkinen varoitus tai erottaminen asianajajayhdistyksestä. Lautakunta saattaa myös seuraamusta määräämättä kiinnittää asianajajan huomiota menettelyn asianmukaisuuteen.

Seuraamusasteikko. Asianajajista annetussa laissa tarkoitettut kurinpidolliset rikkomukset on jaoteltu törkeään ja lievään hyvän asianajajatavan vastaiseen menettelyyn. Lain 7 § 1 momentin mukaan törkeänä rikkomuksena on pidettävä sitä, jos asianajaja tekee toimessaan tahallaan vääryyttä tai menettelee epärehellisesti asianajajana. Tällöin hänet on erotettava liiton jäsenyydestä. Jos asianhaarat ovat lieventävät, hänelle voidaan kuitenkin erottamisen sijasta määrätä varoitus. Lievänä rikkomuksena pidetään lainkohdan 2 momentin mukaan sitä, jos asianajaja muuten laiminlyö velvollisuutensa asianajajana tai menettelee hyvän asianajajatavan vastaisesti. Tällöin hänelle on annettava seuraamukseksi huomautus tai varoitus. Kuitenkin jos asianhaarat ovat raskauttavat, hänet on erotettava liiton jäsenyydestä.

Törkeän tai lievän kurinpidollisen rikkomuksen johdosta asianajajalle määrättävä varoitus voidaan asianajajalain 7 §:n 4 momentin mukaan päättää annettavaksi julkisesti, mikäli siihen katsotaan olevan erityistä aihetta.

Asianajajalain 7 §:n mukainen seuraamusjärjestelmä on siten ankarimmasta lievempään esitetynä kolmiportainen eli:

- 1) liiton jäsenyydestä erottaminen,
- 2) varoitus, joka voidaan erityisestä aiheesta päättää annettavaksi julkisesti ja
- 3) huomautus

Erottaminen

Vaikka törkeän ja lievän rikkomuksen välinen raja ei määräydy teon tai laiminlyönnin rikosoikeudellisen arvioinnin perusteella, kurinpitolautakunta on lähes poikkeuksetta määrännyt asianajajan erotettavaksi jos hänet on tuomittu rangaistukseen tahallisesta, hyötymistarkoituksesta tehdystä epärehellisyysrikoksesta tai epärehellisyydestä. Vuoden 1990 jälkeen noin 20 asianajajaa on erotettu mainituilla perusteilla.

Muutamissa tapauksissa asianajaja on erotettu sen vuoksi, että hänelle on aikaisemmin määrätty useita lievempiä seuraamuksia, joista huolimatta hän on edelleen toistanut aikaisemmin virheelliseksi havaittua menettelyään. Vaikka esillä ollut asianajajan menettely ei yksistään olisi johtanut erottamiseen, sen, että asianajaja oli osoittanut piittaamattomuutta aikaisemmista seuraamuksista ja valvonnasta, on katsottu osoittavan, ettei hän ole enää ominaisuuksiltaan sopiva asianajajaksi ja siten kelpoinen liiton jäseneksi.

Varoitus

Kurinpitolautakunnan ratkaisukäytännössä varoitus on säännönmukaisesti määrätty seuraamukseksi asiakasvarojen virheellisestä käsittelystä, vaikka menettely ei olisi rikosoikeudellisesti moitittavaa. Varoitus on pääsääntöisesti määrätty seuraamukseksi myöskin esteellisyyden ja selvästi kohtuuttoman korkean laskutuksen perusteella.

Lisäksi asianajajalle on yleensä määrätty varoitus silloin, kun hän on laiminlyönyt päämieheensä kohdistuvan lojaalisuusvelvollisuutensa tai esiintynyt epäasiallisesti tuomioistuimessa esimerkiksi arvostelemalla valituskirjelmässä asiattomalla tavalla alioikeutta tai käyttämällä vastapuolesta loukkaavaa tai asiatonta ilmaisua. Vähintään varoitus on asianajajalle annettu myöskin silloin, kun hän ei ole asianmukaisesti täyttänyt velvollisuuttaan myötävaikuttaa itseään koskevan

kurinpitoasian selvittämiseen. Kurinpitolautakunnan ratkaisukäytännön mukaan varoitus on edelleen ollut pääsääntöinen seuraamus, mikäli asianajajalla ei ole ollut voimassa olevaa asianmukaista vastuuvakuutusta.

Varoitus voidaan määrätä annettavaksi julkisesti, milloin sellaiseen on erityistä aihetta. Julkinen varoitus voidaan määrätä esimerkiksi sen vuoksi, että asianajaja toistaa rikkeensä saatuaan useita huomautuksia ja varoituksia samantapaisesta moitittavasta menettelystä. Julkisuus tarkoittaa käytännössä päätöksen julkaisemista Defensor Legis –aikakauskirjassa siten, että seuraamuksen saaneen asianajajan nimi mainitaan.

Huomautus

Huomautus on yleensä määrätty lievänä kurinpitorikkomuksena pidettävistä teoista tai laiminlyönneistä kuten pesänselvittäjän tai –jakajan tehtävän aiheuttomasta pitkittämisestä, päämieheen kohdistuvan yhteydenpito- ja tiedonantovelvollisuuden laiminlyömisestä ja kirjeisiin tai yhteydenottopyyntöihin vastaamatta jättämisestä. Huomautus on määrätty seuraamukseksi yleensäkin huolimattomuudesta oikeudenkäyntiasian hoitamisen yhteydessä, esimerkiksi kanteen vireillepanoa tai muutoksenhakua varten säädetyn määräajan noudattamatta jättämisestä. Kurinpitolautakunta on käyttänyt yleensä huomautusta myöskin silloin, kun asianajaja on laiminlyönyt järjestää toimistonsa asianmukaisesti esimerkiksi jättämällä laatimatta yleisön saatavilla pidettävän toimiston asianmukaisen palkkiohinnaston.

Vuosina 1993 – 2000 kurinpitoasioiden ratkaisut ovat jakaantuneet seuraavasti:

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ei toimenpiteitä	76 %	75 %	71 %	76 %	76 %	73 %	69 %	73 %
+ huomion kiinnittäminen. kpl	17	14	11	10	12	9	8	10
Huomautus	18 %	15 %	9 %	14 %	8 %	12 %	18 %	11 %
Varoitus	4 %	5 %	14 %	7 %	11 %	11 %	13 %	14 %
Julkinen varoitus kpl	2	3	3	1	2	-	1	2
Erottaminen kpl	1	7	5	3	6	3	1	3

Oikeuskanslerin valvontatoiminta. Asianajajalaissa ja asianajajayhdistyksen säännöissä säädetään oikeuskanslerista asianajajakunnan valvojana kolmessa suhteessa:

1. Oikeuskanslerilla on oikeus vaatia asianajajaliiton hallituksen toimenpiteitä, jos hän katsoo, että asianajaja ei ole täyttänyt velvollisuuksiaan tai hänellä ei ole oikeutta olla asianajaja (AAL 6 § 3 mom.),

2. oikeuskanslerilla on myös oikeus saattaa valvonta-asia kurinpitoasiaksi liiton hallituksen päätöksen vastaisesti (SALS 47 §), ja
3. hänellä on oikeus hakea muutosta kurinpitoasioissa annettuihin ratkaisuihin (AAL 10 § 2 mom.).

Oikeuskanslerin aloitteita kurinpitoasioiksi tulee lukuisimmin hänelle tehtyjen kantelujen perusteella. Oikeuskanslerille tehdään asianajajia koskevia kanteluita 80 – 90 kappaletta vuosittain. Niistä oikeuskansleri lähettää asianajajaliittoon kurinpitoasioina käsiteltäviksi noin 15 vuosittain; muut kantelut eivät anna aihetta oikeuskanslerin toimenpiteisiin.

Asianajajaliiton hallituksen ja yksittäisen asianajajan tulee pyynnöstä antaa oikeuskanslerille ne tiedot, jotka ovat tarpeellisia edellä mainittujen tehtävien suorittamiseksi. Hallitus ja kurinpitolautakunta lähettävät oikeuskanslerille tiedoksi kaikki valvonta- ja kurinpitoasioissa tekemänsä päätökset.

Muutoksenhaku. Kurinpitolautakunnan päätöksiin haetaan muutosta valittamalla Helsingin hovioikeudessa.

Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta kaikkiin kurinpitolautakunnan lopullisiin ratkaisuihin. Asianajajalla puolestaan on oikeus hakea muutosta ratkaisuun, jolla hänet on erotettu asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänelle on kurinpidolliseksi seuraamukseksi määrätty julkinen varoitus.

Kantelijalla tai muulla ilmiantajalla ei ole muutoksenhakuoikeutta, koska kantelija ei ole kurinpitomenettelyssä asianosainen. Asian ratkaisusta tiedotetaan myös kantelijalle, joka voi pyytää oikeuskansleria hakemaan muutosta.

Muutoksenhakemuksia hovioikeudelle tehdään vuosittain vain muutama. Vuosina 1994 – 2000 korkein oikeus on myöntänyt valitusluvan vain kahdessa asianajajalain mukaisessa kurinpitoasiassa.

Palkkioriita-asiain välimiesmenettely. Asianajajalain 2 §:n 1 momentin 10)-kohdassa säädetään, että asianajajayhdistyksen säännöissä tulee olla määräykset siitä ”miten yhdistykseen kuulumattomalle varataan oikeus saada hänen ja yhdistyksen jäsenen ja sen yhtiön, jonka lukuun tämä on toiminut, välinen riita, joka koskee jäsenen toimintaa asianajajana tai liittyy siihen, välimiesmenettelyin ratkaistuksi”. Välimiesmenettelyä koskevia määräyksiä on Suomen Asianajajaliiton sääntöjen 34 – 36 pykälissä. Lisäksi säännöissä määrätään, että asianajajaksi ryhtyessään lakimies sitoutuu alistumaan tällaiseen välimiesmenettelyyn.

Liiton hallitus määrää kuhunkin palkkioriita-asiaan erikseen kolme asianajajaa välimieheksi omista jäsenistään tai varajäsenistään taikka liiton paikallisosaston hallituksen jäsenistä. Välimiesmenettelyn voi saattaa vireille vain asianajajan päämies tai muu asiakas. Vastaaja on joko asianajaja henkilökohtaisesti tai se asianajajayhtiö, jonka lukuun hän on toiminut taikka molemmat. Asianajaja ei siis voi panna välimiesmenettelyä vireille.

Päämies eli laskun saaja, joka haluaa asiassa lopullisen, täytäntöönpanokelpoisen päätöksen, voi välimiesmenettelyn sijaan kääntyä yleisen tuomioistuimen puoleen. Sen lisäksi hän voi, jos kyse on kuluttajasta, kääntyä kuluttajavalituslautakunnan puoleen ja saada sieltä suosituksen palkkion määrästä. Merkittävä ero välimiesmenettelyn ja tuomioistuimessa tai kuluttajavalituslautakunnassa tapahtuvan menettelyn välillä on menettelyn julkisuus. Asianajajalain mukaisessa

välimiesmenettelyssä päämiehen asianajosalaisuudet eivät tule julkisiksi, vaikka niihin menettelyssä vedottaisiinkin.

Asianajajalain tarkoittamia palkkioriiita-asian välimiesmenettelyjä on vuosittain 30 – 40 kappaletta. Noin puoleen niistä liittyy valvonta- tai kurinpitoasia.

Palkkioriiita-asiaiden välimiesmenettelyistä kolmannes päättyy kantajan, eli asianajajan päämiehen tai muun asiakkaan, kannalta kokonaan tai osittain myönteisesti (vuosina 1994 – 2000 24 – 41 prosenttia vuosittain; keskimäärin 33 prosenttia).

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) koskee Suomen Asianajajaliiton suorittamaa asianajajien ammatillista valvontaa.

Asianajajalain 6 §:ssä säädetään liiton hallituksen jäsenten ja asianajajan toimistoa tarkastavan henkilön salassapitovelvollisuudesta. He eivät saa luvatta ilmaista, mitä ovat valvontaa suorittaessaan saaneet tietää asianajajasta ja hänen toiminnastaan. Asianajajalain 6a §:ssä kurinpitolautakunnan jäsenet on salassapidon suhteen rinnastettu hallituksen jäseniin.

Julkisuuslain 22 §:n mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi. Asianajajalaki on erityislaki suhteessa julkisuuslakiin. Täten kaikki se tieto, joka saadaan asianajajien valvontaa suorittaessa asianajajasta tai hänen toiminnastaan on tulkittu salassa pidettäväksi. Julkisuuslain perusteluissa on nimenomainen lausuma, joka puolestaan koskee asianajajan päämiestä: ”Suomen Asianajajaliiton hallussa olevat kurinpitoasioita koskevat asiakirjat, joista ilmenee asianajajan asiakasta koskevia tietoja, ovat salassa pidettäviä”.

Kantelijalle toimitetaan tiedoksi asianajajan kanteluun antama vastaus. Kantelijan ollessa joku muu, kuin asianajajan oma päämies, asianajaja saattaa vastauksessaan ilmoittaa sellaisia asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja suhteestaan omaan päämieheensä, joita hänellä ei ole oikeutta ilmaista muille henkilöille. Asianajajan perustellusta ilmoituksesta noiden tietojen kuulumisesta hänen salassapitovelvollisuutensa piiriin, ei asianajajan selitystä salassa pidettävien tietojen osalta toimiteta kantelijalle tiedoksi. Kantelijan ollessa asianajajan oma päämies, ei asianajalla voi olla omalta päämieheltään salassa pidettäviä tietoja.

Asianajajien ammatilliseen valvontaan kuuluvien asioiden diarion (kurinpidollisten asioiden päiväkirja) julkisuuteen sovelletaan tällä hetkellä seuraavia määräyksiä:

1. Päiväkirjan merkintä kantelijasta on julkinen tieto.
2. Päiväkirjan merkintä asian laadusta (palkkioriiita-asia, valvonta-asia tai kurinpitoasia) on julkinen tieto.
3. Kantelun kohteena olevan asianajajan henkilöllisyys on salassa pidettävä tieto paitsi, kun kantelu on johtanut joko julkiseen varoitukseen tai asianajajan erottamiseen liitosta.

1.2. Kansainvälinen vertailu

Konventiot ja julkilausumat.

Kansainvälisesti on viime vuosikymmenellä useissa yhteyksissä korostettu asianajajakunnan autonomista asemaa oikeusvaltion tunnusmerkkinä. Konventioista ja julkilausumista mainittakoon:

- ETYK:n inhimillistä ulottuvuutta koskenut konferenssi (Kööpenhaminan asiakirja 1989 kohta 5.13);
- Yhdistyneiden Kansakuntien julkilausuma 1990 (UN Basic Principles on the Role of Lawyers);
- Euroopan Neuvoston suositus asianajajan toimen harjoittamisesta 2000 (EC Recommendation on the freedom of exercise of the profession of lawyer).

Euroopan neuvoston lokakuussa 2000 vahvistamaan suositukseen asianajajan toimen harjoittamisesta sisältyy asianajajalaitoksen järjestämisen kannalta merkittäviä asianajajalaitoksen riippumattomuutta tukevia kannanottoja. Jäsenvaltioiden tulee Euroopan ihmisoikeussopimus huomioden ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin asianajajan ammatin harjoittamisen riippumattomuuden kunnioittamiseksi, suojelemiseksi ja edistämiseksi. Asianajajaksi hyväksymisen on pääsääntöisesti tapahduttava itsenäisen ammatillisen järjestön toimesta, jonka tulee olla riippumaton julkisesta vallasta. Riippumattomuuden edistämiseen kuuluu myös asianajajan ja hänen päämiehensä välisen luottamussuhteen kunnioittaminen. Tähän luottamussuhteeseen voidaan puuttua vain milloin se on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8. artiklassa säädetyn tavoin välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa.

Vallitsevan käytännön mukaan ministerikomitean suositukset eivät ole jäsenvaltioita siten sitovia, että jäsenvaltion lainsäädäntö tulisi saattaa suositusta vastaavaksi. Käytännön lainsäädäntötyössä suositukset kuitenkin otetaan huomioon ja jäsenvaltion lainsäädäntö pyritään saattamaan suosituksen mukaiseksi.

Suosituksen kurinpitomenettelyn järjestämistä koskevan osan mukaan asianajajajärjestöjen on ryhdyttävä kurinpidollisiin toimenpiteisiin niitä asianajajia vastaan, jotka rikkovat vahvistettuja ammattieettisiä sääntöjä. Asianajajajärjestöjen tulee olla vastuussa kurinpidollisesta menettelystä tai niillä tulee ainakin olla oikeus osallistua asianajajaan kohdistuvaan kurinpidolliseen menettelyyn.

Kurinpidollisen menettelyn tulee suosituksen mukaan täyttää Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräykset ja periaatteet. Tältä osin viitataan erityisesti ihmisoikeussopimuksen 6. artiklaan ja todetaan, että kurinpidollisen menettelyn kohteena olevalla asianajajalla tulee olla ainakin

- oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin
- oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen moitteiden sisällöstä
- oikeus saada riittävästi aikaa valmistella puolustustaan
- oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa avustajan välityksellä ja
- oikeus olla läsnä koko käsittelyn ajan.

Erityisesti suosituksessa todetaan, että asianajajalla tulee olla oikeus hakea muutosta mihin tahansa kurinpidollisessa menettelyssä annettavaan päätökseen. Oikeuden oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin on katsottu Ihmisoikeussopimuksen 6. artiklan perusteella tarkoittavan, että käsittelyn suullisuus on pääsääntö. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen omaksunan käytännön perusteella suullisuusvaatimuksesta voidaan kuitenkin aina luopua, milloin asianosainen ei suullista käsittelyä nimenomaan vaadi.

Yleensä kaikissa oikeusjärjestelmissä oikeudellisten palvelujen tarjoaminen on luvanvarainen elinkeino. Näin on muun muassa kaikissa Euroopan Unionin jäsenmaissa Ruotsia ja Suomea lukuun ottamatta. Yleensä luvanvaraisuuteen kuuluu asianajajille säädetty yksinoikeus hoitaa toimeksiantoja tuomioistuimissa (ns. asianajajamonopoli). Yksinoikeus koskee joissain maissa myös neuvontaa oikeusasioissa. Kehitys Maailman Kauppajärjestössä (World Trade Organisation, WTO) näyttää olevan johtamassa asianajajien yksinoikeuksien poistumiseen muissa kuin tuomioistuinasioissa.

Ruotsi

Asianajajajärjestelmän käytännöllinen toteutus on Suomen kanssa yhdenmukainen oikeastaan vain Ruotsissa. Jo Norjassa ja Tanskassa on muun muassa asianajajamonopolin vuoksi ammatillisessa valvonnassa erilaisuutta. Asianajajaoikeudelliset ratkaisut Ruotsissa ovat perinteisesti olleet esikuvana meillä asianajajaoloja kehitettäessä.

Ruotsin asianajajajärjestö (Sveriges Advokatsamfund) on Suomen Asianajajaliiton tavoin lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Asianajajaksi hyväksymisestä päättää asianajajajärjestön hallitus. Hakemukseen annetusta kielteisestä päätöksestä voidaan valittaa Ruotsin korkeimpaan oikeuteen. Asianajajaksi ei voida hyväksyä valtion, kunnan tai jonkin muun kuin asianajajan palveluksessa olevaa henkilöä. Suomen tapaan Ruotsissa asianajajilla ei ole yksinoikeutta antaa kansalaisille oikeudellista neuvontaa tai edustaa heitä oikeudessa. Periaatteessa riita-asioissa kuka tahansa henkilö, mikäli hänellä katsotaan olevan siihen riittävä kyky, voi edustaa ja avustaa toista missä tahansa tuomioistuimessa. Rikosasioissa käytännössä vain asianajajia määrätään julkisiksi puolustajiksi. Asianajajien lukumäärä Ruotsissa oli vuoden 2000 lopussa noin 3600.

Asianajajien valvonta Ruotsissa kuuluu asianajajajärjestön hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle. Myös oikeuskansleri osallistuu valvontaan. Kurinpitolautakunnan tehtävänä on käsitellä asianajajan päämiehen ja muun sellaisen tahon, jota asia koskee, ilmiannot sekä järjestön hallituksen aloitteesta vireille tulleet asiat. Hallitus päättää, siirretäänkö muun kuin edellä mainitun tahon tekemä ilmianto tai muu hallituksen suorittaman valvonnan yhteydessä vireille tullut asia kurinpitolautakunnan käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Ellei siirtämistä tapahdu, voi mainittu muu ilmiantaja pyytää oikeuskansleria saattamaan asian vireille.

Kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yhdeksän jäsentä. Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kuusi jäsentä ovat asianajajia ja heidät valitsee kurinpitolautakunnan jäseniksi asianajajajärjestön valtuuskunta. Kolme jäsentä edustaa julkista intressiä (offentliga representanter) ja heidät nimittää jäseniksi maan hallitus.

Kurinpitoasian käsittelee ensimmäisenä lautakunnan jaosto, johon kuuluu kolme jäsentä (kaksi asianajajaa ja asianajajakunnan ulkopuolinen jäsen). Jos jaosto katsoo yksimielisesti, että asia ei anna aihetta toimenpiteisiin, jää asia tämän päätöksen varaan. Muussa tapauksessa asia siirtyy täysilukuisen lautakunnan käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi.

Kurinpidolliset seuraamukset ovat huomautus (erinran) varoitus (varning), rangaistusmaksu (straffavgift) ja asianajajajärjestöstä erottaminen. Rangaistusmaksu on määrältään vähintään 1.000 kruunua ja enintään 50.000 kruunua ja se suoritetaan asianajajajärjestölle.

Asianajaja, joka toiminnassaan tahallaan tekee vääryyttä tai muutoin menettelee epärehellisesti on erotettava asianajajajärjestöstä. Jos olosuhteet ovat lieventävät, voidaan hänelle antaa varoitus. Jos asianajaja muulla tavoin laiminlyö velvollisuutensa asianajajana, tulee hänelle antaa huomautus tai varoitus. Raskauttavien asianhaarojen vallitessa hänet on erotettava asianajajajärjestöstä. Jos asianajajalle on annettu varoitus, hänelle voidaan erityisestä syystä määrätä lisäseuraamuksena rangaistusmaksu.

Kurinpitolautakunnan päätöksistä valitetaan maan korkeimpaan oikeuteen. Oikeuskansleri saa valittaa kaikista ratkaisuista. Asianajajalla on valitusoikeus vain, jos hänet on erotettu. Kantelijalla ei ole muutoksenhakuoikeutta.

Norja

Norjan asianajajajärjestö (Den Norske Advokatforening) on yksityisoikeudellinen yhdistys. Asianajajaksi hyväksymisestä päättää Tillsynsrådet for advokatvirksomhet –niminen elin. Toimielimen hallitukseen kuuluu kolme kuninkaan nimittämää jäsentä, joista puheenjohtajan tulee olla asianajaja ja toisen jäsenistä auktorisoitu tilintarkastaja. Toiselle jäsenelle ei ole asetettu pätevyysvaatimuksia. Tillsynsrådetin kielteisestä päätöksestä jäsenyysasiassa voidaan valittaa Advokatbevillningsnemnden –nimiseen toimielimeen. Asianajajaksi voidaan hyväksyä Ruotsista ja Suomesta poiketen myös muuhun kuin asianajajaan palvelussuhteessa olevia henkilöitä. Näin elinkeinoelämän (pankkien, vakuutuslaitosten, liikeyritysten ja ammattijärjestöjen) palveluksessa olevat ovat oikeutettuja pääsemään asianajajiksi. Asianajajaksi hyväksymisen jälkeen asianajaja itse päättää, haluaako hän kuulua jäsenenä asianajajajärjestöön vaiko ei. Asianajajajärjestön jäsenmäärä on hieman yli 5000.

Asianajajilla ei ole yksinoikeutta antaa oikeudellista neuvontaa, mutta heillä on yksinoikeus ammattimaisesti edustaa oikeudenkäynnin asianosaista tuomioistuimessa. Asianosaisella on kuitenkin aina oikeus itse ajaa omaa asiaansa.

Valvonta ja kurinpitomenettely perustuvat kolmeen keskeiseen toimielimeen, jotka ovat Disiplinaernemnden, Tillsynsrådet for advokatvirksomhet ja Advokatbevillningsnemnden. Disiplinaernemnden käsittelee asianajajista tehtyjä valituksia. Tillsynsrådet suorittaa jatkuvaa asianajajien valvontaa ja lisäksi sen tehtävänä on asianajajaksi hyväksyminen, asianajajien apulaisten auktorisoiminen (jokaisella asianajajalla saa olla yksi apulainen, advokatfullmäktige, joka voi asianajajan puolesta esiintyä oikeudessa) sekä luvan antaminen oikeusaputoiminnan harjoittamiseen. Advokatbevillningsnemnden on ylin valvontaelin, joka mm. ratkaisee asianajajaksi hyväksymisen peruuttamisen ja toimii muutoksenhakuasteena Tillsynsrådetin päätöksistä. Kaikki nämä käyttävät asianajajiin kohdistuvaa kurinpitovaltaa.

Disiplinaernemndeniin kuuluu viisi jäsentä, tuomari, kaksi asianajajaa ja kaksi muuta jäsentä, jotka eivät saa toimia tuomarina tai asianajajana. Jäsenet nimittää kuningas. Toimielin käsittelee valitukset siitä, että asianajaja on toiminut vastoin velvollisuuksiaan asianajajana tai vastoin lakia. Ensimmäisenä valitusasteena tämä elin käsittelee kuitenkin vain niihin asianajajiin kohdistuvat valitukset, jotka eivät ole Den Norske Advokatforeningin jäseniä. Pääsääntö on, että valituksen kohdistuessa asianajajajärjestön jäsenen sen käsittelee asianajajajärjestön kussakin paikallisosastossa toimiva paikallinen kurinpitovalioikunta (regionale disiplinaerutvalg), jonka päätöksestä voidaan valittaa disiplinaernemndeniin.

Mikäli asianajaja on menetellyt vastoin velvollisuuksiaan asianajajana tai muutoin vastoin lakia, voidaan seuraamuksena määrätä nuhtelu (irettesettelse). Vakavimmissa tapauksissa seuraamuksena voidaan käyttää varoitusta (advarsel). Jos disiplinaernemnden harkitsee seuraamuksena tulevan kysymykseen asianajajaksi hyväksymisen peruuttamisen, asia on siirrettävä advokatbevillningsnemndenin käsiteltäväksi. Disiplinaernemndenin päätöksistä ei ole valitusoikeutta.

Tillsynsrådet suorittaa asianajajien jatkuvaa valvontaa. Se pitää asianajajaluetteloa, asianajajat ovat velvolliset ilmoittamaan sille osoitteenmuutoksistaan, toimittamaan sille selvityksen vastuuvakuutuksen voimassaolosta ja tilinpäätöstietonsa ja selvityksen asiakasvarojen hoidosta.

Tillsynsrådetin havaitessa asianajajan menetelleen vastoin lakia, se voi määrätä asianajajalle kurinpidollisena seuraamuksena nuhteet tai varoituksen. Päätöksestä voidaan valittaa advokatbevillningsnemndeniin. Jos asianajaja on menetellyt niin törkeästi, että asianajajaksi hyväksyminen tulisi tillsynsrådetin harkinnan mukaan peruuttaa, asia on siirrettävä advokatbevillningsnemndenin käsiteltäväksi.

Advokatbevillningsnemndenin muodostaa kolme jäsentä, tuomari puheenjohtajana ja muina jäseninä tillsynsrådetin ja disiplinaarnemndenin puheenjohtaja. Puheenjohtajan nimittää kuningas. Toimielimen tehtävänä on toimia muutoksenhakuasteena tillsynsrådetin päätöksistä ja käsitellä ne kurinpidolliset asiat, joissa seuraamuksena voi tulla kysymykseen asianajajaksi hyväksymisen peruuttaminen. Jos asianajajaksi hyväksymisen peruuttaminen ei tule seuraamuksena kysymykseen, se voi antaa asianajajalle nuhteet tai varoituksen. Asianajajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos asianajaja katsotaan epäpäteväksi tai kelvottomaksi toimimaan asianajajana tai jos hän on menettänyt sen luottamuksen, joka on ammatin harjoittamiseksi välttämätön. Hyväksymisen peruuttamista koskeva päätös voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tanska

Tanskan asianajajajärjestö (Det Danske Advokatsamfund) on lailla perustettu yhteisö. Asianajajaksi hyväksymisestä päättää oikeusministeriö. Jäsenyysasiassa annetusta kielteisestä päätöksestä voidaan valittaa suomalaista hovioikeutta vastaavaan tuomioistuimeen. Asianajajaksi hyväksyty henkilö on automaattisesti ja pakollisesti maan asianajajajärjestön jäsen. Norjan tapaan myös ns. firmajuristit, toisin sanoen elinkeinoelämän palveluksessa olevat lakimiehet, voidaan hyväksyä asianajajiksi.

Asianajajilla ei ole yksinoikeutta antaa oikeudellista neuvontaa. Sen sijaan asianajajilla on lähes yksinoikeus hoitaa tuomioistuinasioita. Oikeudenkäynnin asianosaisella on kuitenkin oikeus itse ajaa omaa asiaansa. Elinkeinoelämän ja työmarkkinajärjestöjen palveluksessa olevat lakimiehet voivat hoitaa vain työnantajansa asiaa tuomioistuimessa. Asianajajien lukumäärä on noin 4300.

Asianajajien valvonnasta huolehtii asianajajajärjestön hallitus. Jos hallitus havaitsee, että asianajaja ei ole toiminut velvollisuuksiensa mukaisesti se voi saattaa asianajajaa kohtaan kurinpitoasian vireille advokatnaevnet-nimisessä lautakunnassa. Advokatnaevnet toimii asianajajajärjestöstä itsenäisesti kuitenkin siten, että toimielimen sihteeristön kustantaa asianajajajärjestö ja sihteeristö toimii asianajajajärjestön toimitiloissa. Sihteeristön henkilökunta ei kuitenkaan osallistu asianajajajärjestön muihin tehtäviin.

Advokatnaevnet-elimeen kuuluu 18 jäsentä, joista puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa ovat tuomareita. Nämä nimittää maan korkeimman oikeuden presidentti. Kuusi jäsentä, jotka eivät saa olla asianajajia, nimittää oikeusministeri. Loput yhdeksän jäsentä ovat asianajajia ja heidät valitsee tehtävänsä asianajajajärjestö.

Advokatnaevnet käsittelee sekä asianajajan menettelyä koskevia kanteluita että asianajajan palkkioita koskevia valituksia. Vireille tullut asia valmistellaan sihteeristössä ja lähetetään tämän jälkeen asianajajajärjestön paikallisosaston hallitukselle, johon tällöin kuuluu viisi asianajajaa ja asianajajakunnan ulkopuolinen jäsen, lausunnon antamista varten. Tämän jälkeen advokatnaevnet käsittelee asian.

Täysistunnossa advokatnaevnet käsittelee periaatteellisesti tärkeät asiat ja ne asiat, joissa kurinpidollisena seuraamuksena voi olla asianajajaksi hyväksymisen peruuttaminen. Näitä, lukumäärältään vähäisiä, asioita lukuun ottamatta asiat ratkaistaan kolmessa jaostossa. Jaostoon

kuuluu kuusi jäsentä, joista kolme on asianajajia, kaksi asianajajakunnan ulkopuolisia jäseniä ja tuomari puheenjohtajana.

Kurinpidoilliset seuraamukset ovat varoitus (advarsel), nuhtelu (irettesaettelse) tai sakko, määrältään enintään 200.000 Dkr. Seuraamuksena voidaan käyttää myös uhkasakkoa, jolla asianajaja velvoitetaan täyttämään tietty velvollisuutensa. Toimielin voi myös, jos se harkitaan tarpeelliseksi, ottaa asianajajalta pois hänen hoidettavanaan olevan asian. Seuraamuksena voidaan käyttää myös määräaikaista kieltoa joko kokonaan tai osittain harjoittaa asianajajan tointa tai peruuttaa asianajajaksi hyväksyminen kokonaan.

Mikäli asianajaja on rikkonut laissa säädettyjä velvollisuuksiaan tai lain perusteella annettuja sääntöjä ja määräyksiä, voidaan seuraamuksena käyttää varoitusta, nuhtelua tai sakkoa. Jos asianajaja on törkeästi tai toistuvasti rikkonut velvollisuuksiaan ja olosuhteet antavat aiheutta olettaa, ettei hän tulevaisuudessakaan harjoittaisi asianajajatoimintaa hyväksyttävällä tavalla, seuraamuksena voidaan käyttää määräaikaista kieltoa hoitaa päätöksessä tarkemmin määriteltyjä toimeksiantoja tai tehtäviä tai kokonaan peruuttaa asianajajaksi hyväksyminen.

Advokatnaevnetin päätöksistä voi asianajaja valittaa hovioikeutta vastaavaan tuomioistuimeen. Ilmiantajalla ei ole oikeutta valittaa päätöksestä.

Itävalta

Itävallan asianajajajärjestö (Der Österreichischen Rechtsanwaltskammertag) on julkisoikeudellinen yhteisö. Sen tehtävänä on toimia maan yhdeksässä osavaltiossa toimivien alueellisten asianajajajärjestöjen (Anwaltskammer) kattojärjestönä. Sillä ei ole toimivaltaa asianajajien valvonnassa tai kurinpitomenettelyssä.

Asianajajaksi hyväksymisestä päättää kunkin osavaltion asianajajajärjestö. Kielteisestä päätöksestä voidaan valittaa Die Oberste Berufungs- und Disziplinarcommission –nimiseen elimeen. Ruotsin ja Suomen tavoin asianajajaksi ei voida hyväksyä ns. firmajuristeja.

Asianajajilla on Itävallassa vahva monopoli sekä oikeudellisen neuvonnan antamisessa että asioiden hoitamisessa tuomioistuimissa. Asianajajien lukumäärä on noin 4000.

Asianajajien valvonta kuuluu osavaltioiden Anwaltskammereille. Kussakin Anwaltskammerissa on Disziplinarrit-niminen elin, joka käsittelee ensimmäisenä asteena asianajajiin kohdistuvat kantelut. Siihen kuuluu puheenjohtaja ja 8-35 jäsentä. Jäsenten lukumäärä riippuu asianajajajärjestön jäsenmäärästä. Kaikki jäsenet ovat asianajajia ja heidät valitsee asianajajajärjestön valtuuskunta (Volwersammlung). Toimielin työskentelee osastoissa, jotka muodostuvat puheenjohtajasta ja neljästä jäsenestä.

Vireille tulleen kurinpitoasian käsittelee ensin toimielimeen kuuluva Kammeranwalt. Hän on asianajajajärjestön tehtävään valitsema asianajaja, joka toimii kurinpitoasian käsittelyssä syyttäjänä. Hänen tehtävänä on päättää, saatetaanko vireille tullut asia Disziplinarritin käsiteltäväksi.

Kurinpidoilliset seuraamukset ovat kirjallinen muistutus (Schriftlicher Verweise), enintään 45.000 euron määräinen sakko, enintään vuoden pituinen määräaikainen kielto harjoittaa asianajajan ammattia tai asianajajajärjestöstä erottaminen. Sakko suoritetaan asianajajajärjestölle. Määräaikainen kielto harjoittaa asianajajan ammattia voidaan määrätä ehdollisena siten, että

koeaika on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Sakko voidaan määrätä myös liitännäisenä seuraamuksena kiellolle harjoittaa määräajan ammattia.

Disziplinarratin päätöksistä on sekä asianajajalla että Kammerantwaltilla oikeus valittaa. Valitusasteena on Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission. Tämän muodostaa vähintään kahdeksan ja enintään kuusitoista korkeimman oikeuden tuomaria ja 32 asianajajaa. Tuomarijäsenet nimittää oikeusministeri ja maan asianajajajärjestöt valitsevat asianajajajäsenet. Tuomioistuimen jäsenet valitsevat tuomarijäsenen joukosta puheenjohtajan ja asianajajajäsenten joukosta varapuheenjohtajan. Toimielin työskentelee jaostoissa, joiden kokoonpano on kaksi tuomaria, joista toinen toimii puheenjohtajana, ja kaksi asianajajaa. Tämän tuomioistuimen päätöksestä voidaan valittaa perustuslakituumioistuimeen.

Saksa

Saksan asianajajajärjestö (die Bundesrechtsanwaltskammer) on lailla perustettu julkisoikeudellinen yhteisö. Sen tehtävänä on toimia 28 paikallisen asianajajajärjestön (das Anwaltskammer) katto-organisaationa ja edistää asianajajakunnan yleisiä etuja. Se antaa lausuntoja hakialoitteista ja edustaa paikallisia asianajajajärjestöjä viranomaisissa ja vahvistaa asianajajien noudatettavaksi erilaisia ohjeita.

Paikalliset asianajajajärjestöt ovat katto-organisaationsa tavoin julkisoikeudellisia yhteisöjä. Asianajajaksi hyväksymisestä päättää sen osavaltion oikeusministeri, johon hakija kuuluu. Ennen päätöksentekoa kuullaan sitä asianajajajärjestöä, johon hakija tulee kuulumaan mikäli hänen hakemuksensa hyväksytään. Kielteisestä päätöksestä voidaan valittaa siihen Anwaltsgerichtshof-nimiseen tuomioistuimeen, jonka toimialueella hakija tulisi työskentelemään. Asianajaja on pakollisesti jonkin Anwaltskammerin jäsen.

Asianajajaksi voidaan hyväksyä myös firmajuristeja (Syndikusanwalt). Muista asianajajista poiketen Syndikusanwalt voi oikeudenkäynnissä edustaa vain työnantajaansa. Asianajajien lukumäärä Saksassa on noin 110.000.

Asianajajilla on varsin vahva monopoli sekä oikeudellisen neuvonnan antamisessa että asioiden hoitamisessa tuomioistuimissa. Eräitä ammattialoja (perintätoimistot, veroneuvojat, talousneuvojat ym.) lukuun ottamatta oikeudellinen neuvonta on luvanvaraista muille kuin asianajajille. Tuomioistuinasioissa asianajajamonopoli (asianajajien yksinoikeus tuomioistuimessa esiintymiseen) ja asianajajapakko (asianosaisen pakko käyttää asiamiehenään asianajajaa) vaihtelevat osaksi oikeusasteen ja osaksi asian laadun mukaan. Alimmassa oikeusasteessa asianosaisella on varsin laajasti oikeus itse hoitaa asiaansa. Ylemmissä oikeusasteissa vallitseva käytäntö on asianajajapakko ja asianajajamonopoli.

Asianajajien valvonta kuuluu ensisijaisesti asianajajajärjestön hallitukselle, joka voi saattaa vireille kurinpidollisen menettelyn. Vireillepano-oikeus on myös yleisellä syyttäjällä. Kurinpitoasian käsittelee ensimmäisenä asteena Das Anwaltsgericht –niminen tuomioistuin, jollainen toimii jokaisen asianajajajärjestön yhteydessä mutta on siitä riippumaton. Toimielimien muodostavat kolme asianajajaa, jotka nimittää tehtävänsä osavaltion oikeusministeriö asianajajajärjestön hallituksen esityksestä.

Asianajajajärjestön hallituksella on tietynasteinen kurinpitovalta jäsenistöönsä. Se voi määrätä asianajajalle nuhteen lievistä asianajajien velvollisuuksien rikkomisesta. Asianajajajärjestön päätöksestä asianajaja voi valittaa Anwaltsgerichtiin.

Kurinpidoollinen asia käsitellään Anwaltsgerichtin pääkäsittelyssä, jossa julkista etua valvoo ja puhevaltaa käyttää yksinoikeudella syyttäjänä asiassa toimiva yleinen syyttäjä. Anwaltskammer ei ole asiassa asianosainen. Kurinpidolliset seuraamukset ovat nuhtelu (Verweise), varoitus (Warnung), sakko (Geldbusse), joka määrältään voi olla enintään 50.000 DEM, määräaikainen kieltä harjoittaa asianajajan tointa (1—5 vuotta) sekä erottaminen. Sakkoa voidaan käyttää myös varoituksen liitännäisseuraamuksena.

Anwaltsgerichtin päätöksestä asianajaja ja syyttäjä voivat valittaa Anwaltsgerichtshofiin, jollainen tuomioistuin on jokaisessa osavaltiossa. Tuomioistuimen jäsenenä on kolme oikeusministerin asianajajajärjestön esityksestä nimeämää asianajajaa sekä kaksi Oberlandsgerichtin (vastaa suomalaista hovioikeutta) tuomaria, jotka oikeusministeri nimittää. Puheenjohtajana toimii asianajaja.

Erottamisesta tai määräaikaisesta kiellosta harjoittaa asianajajan tointa voidaan valittaa kolmanteen tuomioistuinstasteeseen. Valittaa voidaan myös silloin, jos asiaan sisältyvällä oikeuskysymyksellä on erityistä merkitystä. Kolmannen asteen tuomioistuimena toimii Der Senat für Anwaltssachen beim Bundesgerichtshof. Tuomioistuimen jäsenet koostuvat neljästä korkeimman oikeuden tuomarista ja kolmesta asianajajasta. Asianajajajäsenet nimittää liittotasavallan oikeusministeriö Bundesrechtsanwaltskammerin esityksestä.

Alankomaat

Alankomaiden asianajajajärjestö (Nederlandse Orde van Advocaten) on julkisoikeudellinen yhteisö. Asianajajat ovat pakollisesti sekä tämän kattojärjestön että sen jonkin paikallisen asianajajajärjestön (joita on kaikkiaan 18) jäseniä. Asianajajaksi hyväksymistä haetaan siltä alueelliselta oikeudelta, jonka toimialueella asianajotoimisto sijaitsee. Tuomioistuin toimittaa hakemuksen asianajajajärjestölle, joka joko hyväksyy tai hylkää hakemuksen. Kielteisestä päätöksestä voidaan valittaa Hof van Discipline-nimiseen tuomioistuimeen.

Vuodesta 1997 ovat asianajajaksi voineet päästä itsenäisten lakimiesten ohella myös firmajuristit. Edellytyksenä firmajuristin pääsyyllä asianajajaksi on kuitenkin se, että hän työssään voi harjoittaa ammattiaan vapaasti ja itsenäisesti ja että hän sitoutuu täysin noudattamaan kaikkia niitä sääntöjä, joita asianajajat ovat velvollisia noudattamaan.

Asianajajilla ei ole yksinoikeutta antaa oikeudellista neuvontaa. Tuomioistuinasioissa on voimassa asianajajamonopoli. Asianajajilla on yksinoikeus esiintyä kaikissa kolmessa tuomioistuinstasteessa, joissa on myös asianajajakakko. Korkeimmassa oikeudessa edellytetään asianajajalta erityistä kvalifioitumista.

Asianajajan menettelyä koskeva kantelu toimitetaan sille asianajajajärjestölle, johon asianajaja kuuluu. Ellei kantelija nimenomaan pyydä asian käsittelemistä kurinpitotoimielimessä, toimitetaan kantelijan ja asianajajan välillä sovittelu. Mikäli sovittelu ei onnistu, asia siirretään kurinpitomenettelyssä käsiteltäväksi.

Kurinpitoasia käsitellään ensimmäisessä asteessa Ratd van Discipline –nimisessä toimielimessä, joita on viisi, yksi jokaisessa hovioikeuspiirissä. Ratd van Discipline muodostuu puheenjohtajasta, enintään kahdesta varapuheenjohtajasta ja kahdeksasta asianajajajäsenestä. Puheenjohtajat nimittää oikeusministeri ja asianajajajärjestöt valitsevat asianajajajäsenet.

Kurinpidolliset seuraamukset ovat huomautus, varoitus, enintään vuoden pituinen määräaikainen

erottaminen tai erottaminen.

Ratd van Disciplinen päätöksestä voidaan valittaa kurinpitotuomioistuimeen (Hof van Discipline). Valitusoikeus on sekä kantelijalla että asianajajalla. Tietyissä tapauksissa myös sillä asianajajajärjestöllä, joka on saattanut asian vireille, on valitusoikeus. Nederlandse Orde van Advocatenilla on aina valitusoikeus.

Hof van Discipline, johon kuuluu kuusi valtiovallan nimittämää jäsentä (joista yksi puheenjohtajana ja yksi varapuheenjohtajana) ja neljä asianajajajärjestöjen nimittämää asianajajajäsentä, toimii kahdessa osastossa. Valtiovallan nimittämät jäsenet ovat virassa olevia tuomareita.

Palkkioriita-asioiden käsittely Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa

Ruotsissa oli vuoden 2000 loppuun saakka toteutukseltaan samantapainen palkkioriita-asioiden välimiesmenettely kuin Suomessa. Huomattavin ero oli se, että välimiesoikeudet nimettiin alueellisesti ja pitkäköksi määräajaksi eikä, niin kuin Suomessa, juttukohtaisesti.

Ruotsin asianajajajärjestö luopui toiminnasta kustannussyistä. Asianajajakunnan ulkopuolella oli lisäksi ollut havaittavissa epäluuloa, joka kohdistui siihen, että asianajajan kollegat ratkaisivat asianajajan ja hänen asiakkaansa välisen riidan. Menettelyn säilyttämistä jossain muodossa harkittiin kuitenkin, koska asianajajan päämiehellä saattoi olla tarve varjella asianajosalaisuuksia. Asianajajajärjestö oli harkinnut korvaavana menettelynä muun muassa mahdollisuutta antaa palkkion määristä suosituksia.

Palkkioriita käsitellään Norjassa ja Tanskassa ensin paikallisosastossa, joko osaston hallituksessa tai erillisessä toimikunnassa (regional disciplinærutvalg). Valtakunnallinen lautakunta (disciplinærnemnd) on valitusaste ja sen päätöksestä huolimatta riita-asian voi saattaa vireille yleisessä tuomioistuimessa. Tanskassa on vireillä suunnitelma poistaa palkkioriita-asian käsittely paikallisesta lautakunnasta ja tehdä valtakunnallisen lautakunnan suosituksesta, jos asianosaiset sen hyväksyvät, täytäntöönpanokelpoinen.

1.3 Nykytilan arviointi

Kurinpidolliset asiat jaetaan tällä hetkellä kahteen ryhmään, valvonta-asioihin ja kurinpitoasioihin, sen perusteella, mikä taho asiassa esiintyy kantelijana. Jos kantelijana on asianajajan oma päämies tai jos asia tulee vireille oikeuskanslerin tai tuomioistuimen aloitteesta, on kyseessä kurinpitoasia ja asia käsitellään kurinpitolautakunnassa. Jos kantelijana on joku muu taho, useimmiten asianajajan päämiehen vastapuoli, asia on valvonta-asia ja se käsitellään ensin asianajajayhdistyksen hallituksessa. Valvonta-asia siirtyy kurinpitolautakunnan käsiteltäväksi kurinpitoasiana, jos hallitus katsoo olevan syytä kantelun perusteella epäillä asianajajan toimineen velvollisuuksiensa vastaisesti.

Asioiden jakaminen valvonta- ja kurinpitoasioihin aiheuttaa asianajajayhdistyksessä eräissä tilanteissa lähes kahdenkertaisen työn. Näin käy silloin, kun kanteluun perustuva valvonta-asia siirtyy kurinpitoasiaksi. Asia tutkitaan ensin Suomen Asianajajaliiton hallituksessa ja sen jälkeen kurinpitolautakunnassa. Järjestelyn tarkoituksena on ollut keskittää kurinpitolautakunnalle aiheellisimmat kantelut (asianajajan oman päämiehen kantelut ja oikeuskanslerin tai tuomioistuimen ilmoituksesta vireille tulleet asiat). Samalla on haluttu säästää kurinpitolautakunnan voimavaroja ylimalkaan.

Käytännöllinen menettely kurinpitoasioita käsiteltäessä ja ratkaistaessa on lähes yhdenmukainen asian laadusta riippumatta, vaikka järkipäisyydenä tavoitteena tulisi olla mahdollisuus keskittyä vakavampiin asioihin. Nykyisin merkittävin ero vakavampien ja muiden asioiden välillä on, että vakavassa asiassa asianajajalle varataan tilaisuus tulla henkilökohtaisesti kuulluksi, kun muutoin tyydytään kirjalliseen menettelyyn. Jatkossa suullinen kuuleminen olisi mahdollista aina, kun se harkitaan tarpeelliseksi.

Asianajajakunnan itsenäisyys ja riippumattomuus edellyttävät, että asianajajien ammatillinen valvonta ja siihen liittyvä kurinpidollinen menettely on ammattikunnan itsensä huolehdittavana. Toisaalta kurinpidollisen menettelyn julkista uskottavuutta puoltaa, että menettelyyn osallistuisi myös asianajajakuntaan kuulumattomia jäseniä. Kun kurinpitoasiat esitetään käsiteltäväksi kolmessa eettisen lautakunnan jaostossa, olisi luontevaa, että kuhunkin jaostoon kuuluisi jäsenenä yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Tämän johdosta eettisen lautakunnan asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten lukumäärä lisättäisiin nykyisestä kahdesta jäsenestä kolmeen jäseneseen.

Perus- ja ihmisoikeusnäkökulma puoltaisi, että asianajaja, jolle on määrätty kurinpidollinen seuraamus, voisi hakea ratkaisuun muutosta tuomioistuimessa. Nykyisin muutoksenhaku on mahdollinen vain asianajajan tultua erotetuksi asianajajayhdistyksestä tai kun hänelle on määrätty seuraamukseksi julkinen varoitus.

Julkisen vallan käyttöä on viime aikoina kehitetty avoimempaan ja läpinäkyvämpään suuntaan. Asianajajan päämiehen intressissä säädetystä vaitiolovelvollisuudesta aiheutuu tälle kehitykselle ammatillisessa valvonnassa rajoituksia.

Palkkioriiita-asiain välimiesmenettely on nyky muodossaan koettu ongelmalliseksi. Suomen Asianajajaliiton sääntöjen mukaan välimiehinä toimivat liiton hallituksen määräämät hallituksen tai jonkin liiton paikallisosaston hallituksen kolme nykyistä tai entistä jäsentä. Kun välimiehet ovat asianajajia, on tämä järjestely herättänyt epäilyjä heidän puolueettomuudestaan siitä huolimatta, että korkein oikeus on (KKO 2000:11) katsonut, etteivät asianajajat ole esteellisiä toimimaan välimiehinä. Kun riita lisäksi käsitellään välimiesmenettelylain mukaisesti, on asiassa annettavan päätöksen lopullisuus joskus yllättänyt asianajajan asiakkaan.

Tämän vuoksi on päädytty esittämään, että menettelystä nyky muodossa luovuttaisiin ja se korvattaisiin eettisen lautakunnan antamalla suosituksella palkkion kohtuullisesta määrästä.

Perustuslain mukaan julkinen hallintotohtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla. Tämän johdosta nykyisin asianajajayhdistyksen säännöissä olevia menettelyllisiä säännöksiä on nostettava lain tasolle.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Julkisuuden lisääminen. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on ottaa huomioon uuden julkisuuslainsäädännön vaikutukset lisäämällä ammatillisen valvonnan ja palkkioriiitojen ratkaisemisen julkisuutta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sovelletaan Suomen Asianajajaliittoon sen käyttäessä julkista valtaa, eli suoritettaessa asianajajien ammatillista valvontaa ja kurinpitoasioita käsiteltäessä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 3 §:n mukaan lain tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain periaatteena oleva julkisen vallan käytön avoimuus on vaikeasti yhdistettävissä Suomen Asianajajaliiton asianajajiin kohdistamaan valvontaan ja kurinpitoasioiden käsittelyyn. Syynä tähän on asianajajista annetun lain 5 c §:ssä säädetty asianajajan vaitiolovelvollisuus ja lain 6 §:ssä asianajajalle säädetty vastaamisvelvollisuus hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle. Lain 5 c §:n mukaan asianajaja tai hänen apulaisensa ei saa luvattomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammatillisaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Vastaamisvelvollisuuden osalta asianajaja on hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle velvollinen antamaan ne tiedot, jotka asianajajien valvontaa tai kurinpitoasioiden käsittelyä ja ratkaisemista varten ovat tarpeen.

Säännökset johtavat siihen, että asianajaja, vastatessaan häneen kohdistuneeseen kanteluun, joutuu lähes aina vastauksessaan ilmoittamaan seikkoja, jotka kuuluvat hänen salassapitovelvollisuutensa piiriin. Tämä tosiseikka on todettu myös hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Esityksen perusteluissa todetaan, että Suomen Asianajajaliiton hallussa olevat kurinpitoasiaa koskevat asiakirjat, joista ilmenee asianajajan asiakasta koskevia tietoja, ovat salassa pidettäviä.

Ehdotuksessa ei ole katsottu tarpeelliseksi puuttua asianajajien ja asianajajien valvontaa suorittavien elinten salassapitovelvollisuuden ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain väliseen suhteeseen. Lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta sovelletaan yleislakina Suomen Asianajajaliiton toimintaan. Avoimuuden lisääminen asianajajien valvonnassa toteutetaan säätämällä asianajajayhdistyksen velvollisuudeksi pitää erityistä julkista päiväkirjaa sen käsiteltäviksi tulevista kurinpidollisista asioista ja palkkiorita-asioista sekä laatia näiden asioiden ratkaisusta erillinen julkinen ratkaisuseloste.

Julkinen päiväkirja sisältäisi käsiteltäväksi tulevan asian yksilöintiä varten tarpeelliset tiedot sekä tiedon asian lopputuloksesta. Julkiseen päiväkirjaan tehdyt merkinnät poistettaisiin laissa säädettyjen määräaikojen kuluttua päätöksen tai suosituksen antamisesta.

Julkinen ratkaisuseloste kurinpitoasian ratkaisusta ja palkkiota koskevasta suosituksesta sisältäisi pääpiirteittäisen selostuksen siitä, mistä asiassa on ollut kysymys sekä ratkaisun lopputuloksen. Ratkaisuseloste laadittaisiin siten, ettei siitä ilmene asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja.

Julkinen päiväkirja ja julkinen ratkaisuseloste mahdollistavat avoimuuden toteuttamisen asianajajayhdistyksen julkisen vallan käytössä. Julkinen päiväkirja ja julkinen ratkaisuseloste eivät sulje pois viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain soveltamista asianajajayhdistyksen hallussa oleviin asiakirjoihin, vaan tiedon antaminen niistä ratkaistaan julkisuuslain sekä asianajajien ja valvontaelinten salassapitoa koskevien määräysten tulkinnalla.

Julkisen luotettavuuden lisääminen. Julkisuuden lisääminen kurinpitoasioiden käsittelyssä ja palkkioritaa koskevien suositusten antamisessa lisää myös menettelyjen julkista luotettavuutta. Tämän lisäksi julkista luotettavuutta lisää eettisen lautakunnan asianajajakuntaan kuulumattomien

jäsenten lukumäärän lisääminen kahdesta kolmeen jäseneseen. Ehdotettu asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten nimittämismenettely, jossa nimittämisen suorittaisi tuomarivalintalautakunta, lisää myös julkista luotettavuutta. Samalla tavalla vaikuttaisi se, että palkkiorita-asiaa käsiteltäessä eettisen lautakunnan jaoston puheenjohtajana toimisi aina sen asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Oikeusturvan parantaminen. Esityksen tavoitteena on parantaa sekä asianajajan että hänen päämiehensä oikeusturvaa kurinpitomenettelyssä. Menettelyn keskittäminen eettiselle lautakunnalle vaikuttaisi myös tässä suhteessa myönteisesti, kun ratkaisujen yhdenmukaisuus varmistuisi ja menettely ainakin nykyisten valvonta-asioiden osalta nopeutuisi.

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tunnusmerkit, joita kurinpitomenettelyssä on aihetta noudattaa, vaikka kyse ei olekaan varsinaisesta tuomioistuinprosessista, voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon. Käsiteltävänä olevan asian ja moitteen vakavuus ja muu painoarvo on eräs tällainen näkökohta.

Merkitykselliset ja tavanomaista vakavammat asiat käsiteltäisiin eettisen lautakunnan täysistunnossa suullisesti. Päätöksen suullisesta käsittelystä tekisi lautakunta. Menettely säilyttäisi kuitenkin nykyisen luonteensa, jossa lautakunta pyrkii selvittämään, onko asianajaja toiminut asianajajeettisesti oikealla tavalla. Tämän johdosta asianajajan tulisi olla selvityksissään avoin ja totuudenmukainen.

Oikeusturvan parantamiseen liittyy muutoksenhaun saattaminen vastaamaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia.

Oikeuskanslerin mahdollisuus hakea muutosta kaikkiin kurinpitotarkaisuihin pysyisi ennallaan. Asianajajan oikeutta hakea muutosta laajennettaisiin koskemaan kaikkia tapauksia, joissa hänelle on määrätty kurinpidollinen seuraamus. Koska kantelija ei ole kurinpitomenettelyssä asianosainen, hänellä ei vastakaan olisi oikeutta hakea ratkaisuun muutosta, mutta kantelijaa olisi kuultava muutoksenhakuasteessa. Liiton hallituksen velvollisuus antaa valituksen vuoksi lausunto säilytettäisiin. Kantelijalla ja asianajajayhdistyksellä olisi lisäksi muutoksenhakuasteessa oikeus esittää tarvittavaa näyttöä.

Oikeusturvaa parannetaan myös siten, että menettelytapasäännöksiä nostetaan lakiin.

Voimavarojen uusjako. Esityksen tavoitteena on ammatilliseen valvontaan käytettävissä olevien voimavarojen tehokas käyttäminen. Tämän vuoksi voimavarat pyritään esityksessä kohdentamaan siten, että vireille tulleiden kurinpitoasioiden ratkaisutoiminta keskitetään eettiselle lautakunnalle. Nykyisin asianajajayhdistyksen hallituksen ratkaistavat valvonta-asiat ja välimiesoikeuksissa ratkaistavat palkkiorita-asiat siirtyisivät lautakunnan käsiteltäviksi. Koska kurinpidollisessa menettelyssä on kysymys asianajajan menettelyn eettisestä arvioinnista ja kun myös palkkiosuosituksia koskevat asiat siirretään lautakunnassa käsiteltäviksi, lautakunnan nimi esitetään muutettavaksi eettiseksi lautakunnaksi.

Hallitus jatkaisi valvontatoimintaa muussa suhteessa nykyisin tavoin ja voisi tarpeelliseksi katsoessaan saattaa vireille kurinpitomenettelyn. Muutoksenhakemuksesta hallitus edelleen antaisi hovioikeudelle lausunnon.

Nykyisin kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja seitsemän jäsentä, joista kaksi on valittu asianajajakunnan ulkopuolelta. Jäsenille valitaan henkilökohtaiset

varajäsenet. Lautakunta on päätösvaltainen täysi-istunnossa, jossa on saapuvilla viisi yhdeksästä jäsenestä, jos paikalla olevista yksi on valittu asianajajakunnan ulkopuolelta.

Esityksessä ehdotetaan, että

- nykyisten puheenjohtajan ja kahden varapuheenjohtajan valinnasta poiketen Suomen Asianajajaliiton valtuuskunta valitsi eettisen lautakunnan puheenjohtajan, jonka tulee olla asianajaja
- valtuuskunta valitsisi myös viisi muuta jäsentä ja näille henkilökohtaiset varajäsenet, joiden kaikkien tulee olla asianajajia
- tuomarinvalintalautakunta nimittäisi kolme asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet asianajajayhdistyksen esityksestä.
- eettinen lautakunta valitsisi keskuudestaan kaksi varapuheenjohtajaa.

Lautakunta työskentelisi kolmehenkisinä jaostoina, joiden jäsenistä kaksi olisi asianajajia ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimisivat lautakunnan puheenjohtaja ja lautakunnan keskuudestaan valitsemat kaksi varapuheenjohtajaa. Asianajajakuntaan kuulumaton jäsen toimisi kuitenkin puheenjohtajana jaoston käsitellessä palkkioriiita-asiaa. Jaostoja olisi näin ollen kolme. Täysistunto olisi päätösvaltainen, kun vähintään seitsemän siihen kuuluvaa on saapuvilla. Kun päätösvaltaisuus on sidottu seitsemän jäsenen läsnäoloon, tämä edellyttää, lautakunnan asianajajajäsenten lukumäärän ollessa yhteensä kuusi, että vähintään yhden asianajajakuntaan kuulumattoman jäsen olisi oltava saapuvilla. Jaosto olisi päätösvaltainen kaikkien jäsenten ollessa saapuvilla.

Täysistunnossa käsiteltäisiin asiat,

- jotka jaostossa harkitaan tarpeelliseksi siirtää täysistuntoon esimerkiksi ennakkopäätösluonteisina,
- joissa seuraamuksena saattaisi olla liitosta erottaminen tai seuraamusmaksun määrääminen, tai
- jotka lautakunnan puheenjohtaja on päättänyt ottaa täysistunnossa käsiteltäviksi.

Asian esittelijänä toimisi tehtävään määrätty eettisen lautakunnan jäsen, kuten nykyisinkin.

Seuraamusjärjestelmän nykyaikaistaminen. Esityksen tavoitteena on myös seuraamusjärjestelmän nykyaikaistaminen. Nykyisistä seuraamuksista säilyisivät huomautus, varoitus ja liitosta erottaminen. Edelleen voitaisiin myös asianajajan huomiota kiinnittää tapaan, jolla hän asianajotehtävää on hoitanut, vaikka varsinaista kurinpidollista seuraamusta ei määrättäisikään.

Nykyisistä seuraamuksista poistettaisiin julkinen varoitus. Sen tilalle tulisi seuraamusmaksu. Tämä olisi itsenäinen muiden seuraamusten tavoin eikä sitä voitaisi määrätä liitännäisenä esimerkiksi yhdessä varoituksen kanssa. Ruotsissa omaksuttua tapaa seuraten ehdotetaan, että maksu menisi asianajajayhdistykselle. Seuraamusmaksut eivät olisi luonteeltaan asianajajaliiton varainhankintaa eivätkä suurimmillaankaan kattaisi kuin vähäisen osan ammatillisen valvonnan liitolle aiheuttamista kustannuksista. Maksun suuruus olisi harkinnanvarainen, kuitenkin enintään 15.000 euroa. Se määrättäisiin kokonaisvaltaisen harkinnan pohjalta ottamalla huomioon käsillä olevan kurinpitoasian moitittavuus ja asianajajan aikaisemmin mahdollisesti saamat kurinpidolliset seuraamukset sekä kokemus asianajotehtävistä. Huomioon otetaan myös asianajajan taloudelliset olot, jotka vaihtelevat toimiston koon ja sijainnin sekä toimeksiantojen laadun mukaan.

Palkkioerimielisyyksien ratkaiseminen. Nykyisestä palkkioriiitojen ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä luovuttaisiin aikaisemmin mainituista syistä.

Välimiesmenettelyn hyvinä puolina on kuitenkin pidetty sitä, että se on taannut asianajosalaisuuksien säilymisen. Se on ollut vain asianajajien asiakkaille tarjottu palvelumuoto, jossa asiakkaalla on ollut mahdollisuus saada yksinkertaisella tavalla ratkaisu asianajopalkkion määrää koskevaan riitaan. Menettely on lisäksi ollut asiakkaalle maksuton, koska välimiehillä ei ole oikeutta saada palkkiota tehtävästään eikä asiakas ole häviötapauksessa ollut velvollinen suorittamaan asianajajalle korvausta oikeudenkäyntikuluista. Menettely on ollut myös alioikeusmenettelyä nopeampi ratkaisutapa.

Menettelyn hyvien puolien säilyttämiseksi ehdotetaan, että palkkioriiita-asioita käsitellään eettisen lautakunnan jaostossa. Annettava ratkaisu olisi kuluttajavalituslautakunnan tapaan suositus, joka ei oikeudellisesti sitoisi asiakasta tai asianajajaa.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Kanteluiden käsittely keskitettäisiin kurinpitolautakunnalle, jonka nimi muutettaisiin eettiseksi lautakunnaksi. Kurinpitomenettelyn voi saattaa vireille asianajajan asiakas, asiakkaan vastapuoli tai muu henkilö, jota asianajajan hoitama asia koskee. Myös Suomen Asianajajaliiton hallitus voisi saattaa kurinpitomenettelyn lautakunnassa vireille oman valvontatoimintansa yhteydessä ilmi käyneen perusteella. Myös valtioneuvoston oikeuskansleri voi saattaa vireille kurinpidollisen menettelyn.

Asianajajakuntaan kuulumattomien lautakunnan jäsenten painoarvoa lisättäisiin nykyisestä. Ehdotuksen mukaan eettiseen lautakuntaan kuuluisi edelleen yhdeksän jäsentä. Puheenjohtajan ja viiden jäsenen tulisi olla asianajajia ja heidät valitsisi Asianajajaliiton valtuuskunta. Eettiseen lautakuntaan kuuluisi lisäksi kolme asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä. Tuomarivalintalautakunta nimittäisi heidät tehtävään.

Eettinen lautakunta käsitelisi ja ratkaisisi asiat yleensä jaostoissa. Vakavimmat asiat käsiteltäisiin kuitenkin lautakunnan yleisistunnoissa. Päätösvaltaiseen kokoonpanoon kuuluisi aina vähintään yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Ehdotuksen mukaan menettelyä lautakunnassa koskevat säännökset tulisivat asianajajista annettuun lakiin. Menettely asiaa käsiteltäessä olisi ensisijassa kirjallinen, mutta sekä lautakunta että sen jaosto voisivat järjestää suullisia käsittelyitä.

Nykyisistä kurinpidollisista seuraamuksista poistettaisiin julkinen varoitus ja sen sijaan säädettäisiin mahdollisuus määrätä seuraamusmaksu, joka olisi suuruudeltaan enintään 15.000 euroa.

Asianajajan oikeutta hakea muutosta kurinpitokratkaisuihin laajennettaisiin siten, että valtioneuvoston oikeuskanslerin ohella asianajaja voisi hakea muutosta aina, kun hänelle on määrätty kurinpidollinen seuraamus. Kantelijaa olisi kuultava myös muutoksenhakutuomioistuimessa.

Palkkioriiita-välimiesmenettelystä luovuttaisiin, ja asiakkaan pyynnöstä palkkion kohtuullisesta määrästä annettaisiin suositus. Palkkioriiita-asiat käsiteltäisiin lautakunnan jaostossa, jonka puheenjohtajana toimisi tällöin asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Esityksessä ehdotetaan, että asianajajayhdistyksellä olisi velvollisuus pitää erityistä julkista päiväkirjaa kurinpidollisista asioista ja palkkioriiita-asioista. Menettelyn julkisuuden lisäämiseksi ehdotetaan myös, että kustakin kurinpitoasian ratkaisusta tai palkkiota koskevasta suosituksesta

tulisi laatia julkinen ratkaisuseloste. Ratkaisuselosteen olisi sisällettävä muun ohella pääpiirteittäisen selostuksen siitä, mistä asiassa on kysymys sekä ratkaisun lopputuloksen.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia, koska ammatillisesta valvonnasta ja palkkioriita-asioiden käsittelystä aiheutuvat kustannukset katetaan asianajajien Suomen Asianajajaliitolle suorittamalla jäsenmaksuilla. Suomen Asianajajaliitolle aiheutuvat kustannukset lisääntyvät eettisen lautakunnan asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten lukumäärän kasvaessa.

3.2. Muut vaikutukset

Julkisuuden lisääminen kurinpitoasioiden ja palkkioriita-asioiden julkisen päiväkirjan ja julkisten ratkaisuselostusten käyttöönottamisella edistää menettelyjen uskottavuutta ja luotettavuutta ja edistää erityisesti kuluttajansuojaa. Ehdotettu kurinpitoasioiden käsittelyn keskittäminen eettiselle lautakunnalle nopeuttaa erityisesti valvonta-asioista kurinpitoasioiksi siirtyneiden asioiden käsittelyä. Palkkioriita-asioiden käsittelyn siirtäminen eettiselle lautakunnalle parantaa päätösten yhdenmukaisuutta. Asianajajapalveluiden kuluttajan kannalta on tärkeää saada asianajaja-alan ammattielimen kannanotto asianajajan laskutusta koskevaan riitaan. Vaikka eettisen lautakunnan jaoston palkkioriidassa antama ratkaisu on suositus, sitä tultaneen ainakin asianajajien taholla käytännössä noudattamaan. Ratkaisun suositusluonne poistaa myös sen palkkioriita-asioiden käsittelyyn liittyneen epäkohdan, jonka on sanottu liittyneen välimiesoikeuden päätöksen lopullisuuteen.

Laajennettu muutoksenhakuoikeus parantaa asianajajan oikeusturvaa. Myös oikeusvarmuus paranee, koska kantelijaa olisi kuultava muutoksenhakuasteessa valitusta käsiteltäessä ja kantelijalla sekä asianajajayhdistyksellä olisi mahdollisuus selvityksen esittämiseen.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Uudistusta on valmisteltu Suomen Asianajajaliiton hallituksen asettamassa työryhmässä ja siitä on työryhmän työn edistyessä keskusteltu oikeusministeriön edustajien kanssa. Suomen Asianajajaliitto on, neuvoteltuaan keväällä 2001 oikeusministeri Koskisen kanssa, laatinut ehdotuksen toteutettavista uudistuksista hallituksen esityksen muotoon ja jättänyt esitysluonnoksen 14.01.2002 oikeusministeriölle.

Suomen Asianajajaliitto on pyytänyt valmistelemastaan ehdotuksesta valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon ja oikeusministeriön lainsäädäntöosastolla on laadittu esitysluonnoksesta muistio. Luonnoksesta on myös keskusteltu Suomen Asianajajaliiton valtuuskunnan kokouksessa 10.1.2002.

Oikeusministeriö asetti 30 päivänä tammikuuta 2002 työryhmän viimeistelemään Suomen Asianajajaliiton laatiman hallituksen esitysluonnoksen eduskunnalle annettavaksi hallituksen esitykseksi asianajajista annetun lain muuttamiseksi. Jatkovalmistelun aikana työryhmä on kuullut

asiantuntijoina laamanni Kauko Huttusta ja professori Juha Lappalaista, jotka molemmat ovat toimineet asianajajayhdistyksen kurinpitolautakunnan jäseninä.

.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki asianajajista

2 §. Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, momentissa lueteltaisiin ne seikat, jotka ainakin olisi mainittava asianajajayhdistyksen säännöissä.

Pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava miten yhdistyksen hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle kuuluva jäseniin kohdistuvan valvonta- ja kurinpitovallan käyttäminen järjestetään. 1 momentin 10 kohdan mukaan säännöissä on mainittava, miten yhdistykseen kuulumattomalle varataan oikeus saada hänen ja yhdistyksen jäsenen ja sen yhtiön, jonka lukuun tämä on toiminut, välinen riita, joka koskee jäsenen toimintaa asianajajana tai liittyy siihen, välimiesmenettelyin ratkaistuksi. Nämä molemmat kohdat esitetään tarpeettomina kumottavaksi koska esityksessä ehdotetaan, että kaikki kurinpitoasiat keskitetään eettisen lautakunnan käsiteltäväksi ja koska nyt asianajajayhdistyksen säännöissä olevia määräyksiä valvonta- ja kurinpitovallan käyttämisestä esitetään jäljempänä 6a - 6d pykälissä esitettävällä tavalla säädettäväksi laissa. Palkkioriita-asioiden välimiesmenettely esitetään korvattavaksi palkkioriita-asioissa annettavalla suosituksella, josta on tarkempia määräyksiä ehdotetuissa 6a, 6b, 6e ja 6f pykälissä.

Selvyyden vuoksi tulisi asianajajayhdistyksen säännöissä pakollisesti mainittaviin seikkoihin lisätä, miten yhdistyksen säännöt hyväksytään. Tämä määräys esitetään otettavaksi pykälän 1 momentin uudeksi 9 kohdaksi. Samalla nykyinen 11 kohta siirtyisi 10 kohdaksi.

Pykälän uuden 2 momentin nojalla asianajajayhdistyksen sääntöihin voitaisiin ottaa 1 momentissa pakollisiksi säädettyjen määräysten lisäksi myös muita yhdistystä ja sen jäseniä koskevia yhdistyksen toiminnan kannalta välttämättömiä määräyksiä.

3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, miten asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset vahvistetaan. Oikeusministeriöllä on voimassaolevan lain mukaan oikeus vahvistaa tai jättää vahvistamatta asianajajayhdistyksen tekemät sääntöjensä muuttamista tarkoittavat päätökset. Ministeriön päätös vahvistamisesta on julkaistava säädöskokoelmassa. Asiallisesti menettelyä ei ehdoteta muutettavaksi, mutta momenttia on muutettava Suomen perustuslain (731/1999) 80 §:n johdosta siten, että oikeusministeriön säädöskokoelmassa julkaistava päätös on perustuslaissa tarkoitettu oikeusministeriön asetus.

6 §. Asianajajista annetun lain säätämisen jälkeen on tullut voimaan laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, joka koskee Suomen Asianajajaliittoa sen käyttäessä julkista valtaa. Hallituksen jäsenelle ja tarkastuksen toimittajalle 1 momentissa säädetty velvollisuus olla luvatta ilmaisematta, mitä he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää, perustuu lain 5c §:ssä säädettyyn asianajajan salassapitovelvollisuuteen. Asianajajan on vastattava valvonta- ja kurinpitoasioissa hänelle esitettyihin kysymyksiin avoimesti ja rehellisesti eikä hän voi suhteessa valvojaan vedota salassapitovelvollisuuteensa. Ilmaisukieltoa esitetään täsmennettäväksi koskemaan valvonnan yhteydessä asianajajasta tai hänen toiminnastaan saatujen tietojen lisäksi asianajajan asiakkaasta tai muusta kantelijasta saatuja tietoja.

Ehdotetun 2 momentin mukaan maininta siitä, että hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla käsitellessään kurinpitoasioita, poistettaisiin tarpeettomana. Muutos aiheutuu siitä, että

kaikki kurinpitoasiat esitetään keskitettäväksi eettisen lautakunnan käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi. Liiton hallitus käyttäisi julkista valtaa kuitenkin edelleen jäsenasioissa ja niiden yhteydessä tuomarin vastuu säilyisi. Jäsenasioita ovat esimerkiksi asianajajaksi hyväksyminen ja asianajajayhdistyksestä erottaminen muuten kuin kurinpitomenettelyssä.

Kun kurinpitolautakunta nykyisin katsoo, että asianajaja tulisi erottaa asianajajayhdistyksestä, on erottamista koskeva päätös 6a §:n 1 momentin mukaisesti alistettava yhdistyksen hallituksen vahvistettavaksi. Tämä säädös esitetään myös kumottavaksi ja sen jälkeen hallituksella ei ole käsiteltävänä ja päätettävänä kurinpitoasioita.

6a §. 1 momentissa ehdotetaan, että eettinen lautakunta käsitelisi 6 c §:ssä tarkoitetut kurinpitoasiat ja 6e §:ssä tarkoitetut palkkioriita-asiat. Tällä hetkellä kurinpitoasioita käsitellään sekä asianajajayhdistyksen hallituksessa että kurinpitolautakunnassa. Palkkioriita-asiat käsitellään välimiesmenettelyssä yhdistyksen hallituksen määräämien kolmen välimiehen muodostamassa välimiesoikeudessa. Kaikkien kurinpitoasioiden käsittely keskitettäisiin nyt kurinpitolautakuntaan ja sama elin tulisi antamaan suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa väliseen asianajajan laskutusta koskevaan palkkioriitaan. Näitä asioita käsittelevän lautakunnan nimi muutettaisiin eettiseksi lautakunnaksi. Kurinpitoasioissa on kysymys asianajajan toiminnan arvostelemisesta eettiseltä kannalta ja näin nimi eettinen lautakunta kuvaisi lautakunnan toimintaa paremmin kuin kurinpitolautakunta. Nimenmuutosta puoltaa myös, että lautakunnan tehtäväksi tulisi antaa suosituksia palkkioriita-asioissa. Kun lautakunta antaa palkkioriitaa koskevia suosituksia, sitä kutsuttaisiin palkkiolautakunnaksi.

Kurinpitoasioilla tarkoitetaan 6c §:n 1 momentissa mainittuja asianajajaan kohdistuvia kanteluita, oikeuskanslerin tai tuomioistuimen ilmoituksesta vireille tulevia asioita ja asianajajayhdistyksen hallituksen eettisen lautakunnan käsiteltäväksi siirtämiä asioita.

Palkkioriita-asioiden välimiesmenettely korvattaisiin suosituksen antamisella asianajajan tai sen asianajajayhtiön, jonka puolesta asianajaja on toiminut, laskutuksesta syntyneeseen riitaan. Ratkaisusuosituksen antamisessa asiassa asianosaisina olisivat toisella puolen asianajajan päämies tai muu asiakas ja toisella puolen asianajaja ja se yhtiö, jonka lukuun asianajaja on toiminut.

Voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava, miten yhdistykseen kuulumattomalle varataan oikeus saada hänen ja yhdistyksen jäsenen ja sen yhtiön, jonka lukuun tämä on toiminut, välinen riita, joka koskee jäsenen toimintaa asianajajana tai liittyä siihen, välimiesmenettelyin ratkaistuksi. Asianajajayhdistyksen sääntöjen 34 §:n mukaan asianajajayhdistyksen hallituksen tulee välimiesmenettelyin ratkaista jäsentensä ja sen yhtiön, jonka lukuun tämä on toiminut, sekä yhdistykseen kuulumattoman välinen riita, joka koskee suoritetusta tehtävästä maksettavaa palkkiota ja kustannusten korvausta.

Suosituksen antamisessa palkkioriitaan noudatettaisiin palkkioriita-asioiden välimiesmenettelyssä vakiintuneita asianosaisia ja riidan kohdetta koskevia periaatteita.

Suosituksen antamista voisi hakea asianajajan päämies tai muu asiakas. Asianajajan päämiehellä tarkoitetaan sitä tahoja, joka on antanut asianajajalle tai asianajajayhtiölle toimeksiannon. Päämiehiä voi asiassa olla useampiakin. Muulla asiakkaalla tarkoitetaan esimerkiksi sellaisen kuolinpesän, jonka jaon asianajaja on suorittanut tuomioistuimen antaman määräyksen perusteella, osakasta. Asianajajan päämiehen vastapuoli ei ole oikeutettu vaatimaan ratkaisusuosituksen antamista, koska hän ei ole toimeksiantosuhteessa asianajajaan tai siihen asianajajayhtiöön, jonka lukuun asianajaja

on toiminut. Asianajolaskuun perustuva maksuvelvollisuus saattaa kuitenkin siirtyä velallisen vaihdoksen vuoksi toimeksiantosuhteen ulkopuoliselle. Näin voi tapahtua esimerkiksi riitaa koskevan sovinnon yhteydessä, jossa asianajajan päämiehen vastapuoli sitoutuu sovinnon ehtona suorittamaan asianajajan laskun.

Välimiesmenettelyssä noudatettujen periaatteiden mukaan suositusta ei annettaisi sellaisissa tapauksissa, joissa asianajajan palkkiota koskevia riitoja varten on erikoislainsäädännössä määräyksiä siitä, että tietyntyyppiset palkkioriidat on ratkaistava niiden mukaisessa järjestyksessä. Konkurssipesän pesänhoitajan palkkiota koskeva riita on ratkaistava konkurssisäännön mukaisesti moittimalla kanneteitse yleisessä tuomioistuimessa palkkion vahvistaneen velkojainkokouksen päätöstä. Myös yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) on erikoismääräyksiä siitä, missä järjestyksessä selvittäjän palkkiota ja kulukorvausta koskeva erimielisyys on käsiteltävä.

Suosituksen antamista koskevassa asiassa toisena asianosaisena olisi asiaa hoitanut asianajaja ja se asianajajayhtiö, jonka lukuun asianajaja on toiminut. Yhtiön asianosaisasema perustuu siihen, että käytännössä asianajajan toimenpiteistä laskuttaa se asianajajayhtiö, jonka lukuun asianajaja toimii. Suosituksen hakija voi kohdistaa hakemuksen suosituksen antamisesta valintansa mukaan joko asianajajaan tai yhtiöön tai molempiin.

Suosituksen kohteena on asianajajan tai sen yhtiön, jonka lukuun hän on toiminut, asianajotehtävästä veloittama palkkio ja kulujen korvaus. Suositusta ei voida hakea asianajajaan tai asianajajayhtiöön kohdistetusta muusta, esimerkiksi vahingonkorvausta koskevasta, vaatimuksesta.

2 momentissa säädettäisiin eettisen lautakunnan kokoonpanosta, jossa keskeisenä kysymyksenä on asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten lukumäärä, toimiiko asianajajakuntaan kuulumaton jäsen puheenjohtajana, varapuheenjohtajana vai jäsenenä ja heidän valintamenettelynsä. Asianajajäsenten ja asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten lukumäärän tulisi olla tasapainossa toisaalta asianajajakunnalle kuuluvan autonomian ja toisaalta sen välillä, että asianajajakuntaan kuulumattomat jäsenet lisäävät kurinpitoasioiden käsittelyn uskottavuutta ulospäin.

Asianajajakuntaan kuulumattomien jäsenten lukumäärä esitetään lisättäväksi nykyisestä kahdesta jäsenestä kolmeen ja samalla asianajajajäsenten lukumäärä vähenisi nykyisestä seitsemästä kuuteen. Tämä lisäys säilyttäisi hyväksyttävällä tavalla tasapainon asianajajakunnan riippumattomuuden ja päätöksenteon uskottavuuden välillä ja samalla mahdollistaisi, eettisen lautakunnan toimiessa kolmeen jaostoon jakaantuneena, että jokaisessa jaostossa olisi jäsenenä asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Lautakunnan jäsenten toimikausi olisi kolme vuotta kuten nykyisinkin. Asianajajayhdistyksen säännöissä olevan määräyksen perusteella kolmasosa lautakunnan jäsenistä on vuosittain erovuorossa.

3 momentin mukaan eettisen lautakunnan puheenjohtajan ja viisi jäsentä ja viimeksi mainituille henkilökohtaiset varajäsenet, joiden kaikkien tulee olla asianajajia, valitsisi nykyiseen tapaan asianajajayhdistyksen valtuuskunta. Asianajajakunnan riippumattomuus edellyttää asianajajan toimimista lautakunnan puheenjohtajana, koska asianajajakuntaan kuulumattoman jäsenen toimiminen puheenjohtajana antaisi varsin voimakkaan kuvan asianajajien ulkopuolisesta valvonnasta. Käytäntö on osoittanut, että lautakunnan puheenjohtajuus vaatii runsaasti työtä ja

aikaa. Tämä ja lautakunnan toiminnan uskottavuus myös asianajajien taholla puoltavat, että lautakunnan puheenjohtajana toimisi luottamusmiehpohjalta asianajaja.

Asianajajakuntaan kuulumattomat lautakunnan kolme jäsentä henkilökohtaisine varajäsenineen valitsisi tuomarivalintalautakunta asianajajayhdistyksen ehdotuksesta. Asianajajakuntaan kuulumattomien eettisen lautakunnan jäsenten kelpoisuusehtoja ei nykyisin ole säädetty. Heitä jäseniksi valittaessa on noudatettu periaatetta, jonka mukaan heidän tulee olla lakimiehiä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan ja lisäksi tuomarin tehtäviin tai oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Nämä kelpoisuusehdot säädettäisiin nyt laissa. Asianajajayhdistyksen olisi tuomarivalintalautakunnalle ehdotettava ehdokkaita kaksinkertainen määrä valittaviin nähden.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettävä tuomarin vastuu vastaa voimassa olevan lain 6 a §:n 3 momenttia, jossa viitataan lain 6 §:n 2 momenttiin. Salassapitoa koskevaa säännöstä tarkennettaisiin siten, että salassapito koskisi valvontaa suoritettaessa tai palkkioriiata käsiteltäessä asianajajasta, kantelijasta, palkkioriiita-asian asianosaisesta tai muusta tahosta saatuja salassa pidettäviä tietoja. Salassa pidettävien tietojen laajuus määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten ja tämän lain 5c §:n 1 momentin ja 6d §:n 2 momentin mukaan. Asianajajalla on lain 5c §:ssä säädetty vaitiolovelvollisuus siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää ja 6d §:n 2 momentin perusteella hänen olisi avoimesti ja totuudenmukaisesti vastattava häneltä pyydettyihin selvityksiin. Asianajaja joutuu vastauksessaan paljastamaan asianajajan salassapitovelvollisuuden piirin kuuluvia tietoja lautakunnan jäsenille, jotka vuorostaan olisivat salassapitovelvollisia näin saamistaan tiedoista.

Nykyisen lain 6a §:n 3 momentissa oleva viittaus asianajajayhdistyksen hallituksesta säädettyyn esitetään kumottavaksi tarpeettomana.

6b §. 1 momentissa ehdotetaan eettisen lautakunnan toiminnan tehostamiseksi, että se voisi toimia jaostoina. Tarkoituksena on, että valtaosa käsiteltävistä kurinpitoasioista ja kaikki palkkioriiita-asiat käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin eettisen lautakunnan jaostossa. Jaostojen kokoonpanot määräisi eettinen lautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluisi kaksi asianajajajäsentä ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Jaostojen puheenjohtajina toimisivat koko lautakunnan puheenjohtaja ja lautakunnan keskuudestaan vuosittain valitsemat kaksi varapuheenjohtajaa. Varapuheenjohtajien valinta lautakunnan jäsenten keskuudesta mahdollistaa asianajajakuntaan kuulumattoman jäsenen valinnan varapuheenjohtajaksi ja toimimisen tässä ominaisuudessa jaoston puheenjohtajana. Kun lautakunnan jäsenistä vuosittain on kolmannes erovuorossa, on asianmukaista, että varapuheenjohtajat valittaisiin vuosittain.

Palkkioriiita-asiat poikkeavat kurinpitoasioista siinä suhteessa, että palkkioriiita-asioissa asian vireille saattanut hakija on asianajajan tai asianajoyhtiön lisäksi asianosaisena. Palkkioriiita-asioiden käsittelyn uskottavuuden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että jaoston puheenjohtajana suositusta annettaessa toimisi sen asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asioiden käsittelystä lautakunnan jaostoissa tai täysistunnossa sekä lautakunnan ja jaostojen päätösvaltaisuudesta. Tarkoituksena on, että valtaosa kurinpitoasioista ja kaikki asianajopalkkioita koskevat suositukset käsiteltäisiin lautakunnan jaostossa. Eettinen lautakunta olisi päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai jompikumpi varapuheenjohtajista sekä vähintään kuusi muuta jäsentä on saapuvilla. Kun lautakuntaan kuuluu kuusi asianajajajäsentä ja kolme asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä, päätösvaltaisuutta

koskeva vaatimus seitsemän jäsenen, joista yksi siis puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, saapuvilla olosta tarkoittaa, että päätösvaltaisuus aina edellyttää vähintään yhden asianajajakuntaan kuulumattoman jäsenen saapuvilla oloa. Lautakunnan jaosto olisi päätösvaltainen, kun kaikki jaoston jäsenet ovat saapuvilla.

3 momentissa säädettäisiin äänestysmenettelystä. Viittauksella monijäsenisen tuomioistuimen äänestysääntöihin tarkoitettaisiin, että palkkiosuosituksista koskevassa asiassa äänestys ja äänestyksen tulos määräytyisi noudattaen oikeudenkäymiskaaren 23 luvun säännöksiä äänestämisestä riita-asiassa. Vaikka kurinpidollisessa menettelyssä määrättävä seuraamus ei ole rikosoikeudellinen rangaistus, olisi sitä määrättäessä mahdollisesti tapahtuvassa äänestyksessä perusteltua noudattaa soveltuvin osin oikeudenkäyntiä rikosasiassa koskevia äänestysääntöjä. Kurinpitoasioissa äänestys tapahtuisi noudattaen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 10 luvun säännöksiä.

6c §. Yleisin asianajajaan kohdistuvan kantelun vireille tulotapa on asianajajan oman päämiehen kantelu tai kantelu asianajajan toiminnasta jossakin määräyksenvaraisessa tehtävässä, kuten kuolinpesän pesänselvittäjänä tai jakajana tai konkurssipesän hoitajana.

Lain 6 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston oikeuskanslerilla on oikeus vaatia asianajajayhdistyksen hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa vastaan, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa. Kun asianajajayhdistyksen hallitukselle ei enää jäisi kurinpidollisia tehtäviä, oikeuskanslerin mainittu vaatimus johtaisi kurinpitoasian vireille tuloon.

Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10a §:n perusteella tuomioistuimen on ilmoitettava asianajajayhdistykselle asianajajalle määräämistään esiintymiskiellosta. Tällainen ilmoitus johtaisi kurinpitoasian vireille tuloon.

Asianajajayhdistyksen hallitukselle jää edelleen velvollisuus valvoa asianajajien toimintaa. Mikäli hallitus tätä valvontaa suorittaessaan saa perusteen epäillä asianajajan menetelleen 7 §:ssä säädettyin tavoin, sen tulisi päätöksellään saattaa asia eettisen lautakunnan käsiteltäväksi.

Kantelun vireille tulohetki määräytyisi siitä ajankohdasta, kun asianajajaan kohdistuva kantelu, valtioneuvoston oikeuskanslerin tai tuomioistuimen ilmoitus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Yhdistyksen hallituksen asianajajien valvontaa suorittaessaan tietoon saaman asian vireille tulohetkenä olisi hallituksen kurinpitoasian siirtämistä eettisen lautakunnan käsiteltäväksi tarkoittaman päätöksen tekohetki. Vireille tulohetken määrittäminen on tarpeen jäljempänä 3 momentissa säädetyn vanhentumisajan johdosta.

2 momentissa säädettäisiin vireille tulokynnyksestä. Asianajajaan kohdistuvilta moitteilta on edellytettävä riittävää yksilöintiä sen vuoksi, että asianajajalta vaaditaan moitteiden johdosta vastaus, jonka hän on 6d §:n 2 momentin mukaisesti velvollinen avoimesti ja totuudenmukaisesti antamaan. Mikäli kantelu on puutteellinen, eikä kantelija kehotuksesta huolimatta korjaa puutteita, kantelua ei saateta lautakunnan käsiteltäväksi. Korkeimman oikeuden 14.10.1997 antaman ratkaisun (R 97/738) perusteella kerran ratkaistua kurinpidollista asiaa ei voi saattaa uudelleen vireille, ellei kantelun tueksi esitä asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä. Tämän periaatteen johdosta ei aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua saatettaisi lautakunnan käsiteltäväksi, ellei kantelussa esitetä asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.

3 momentin nojalla asia voitaisiin jättää tutkittavaksi ottamatta mikäli tapahtumista, joista asiassa on kysymys, on kulunut kauemmin kuin viisi vuotta. Säännös vastaa viranomaisvalvontaa suorittavien valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen toiminnassa

omaksuttua sääntelyä. Vanhentumista ei ole katsottu aiheelliseksi säätää ehdottomaksi, vaan asianajajayhdistykselle on jätetty mahdollisuus ottaa käsiteltäväksi myös viittä vuotta vanhempia tapahtumia koskevat kantelut, jos tähän on aihetta. Vanhentumista puoltaa myös se, että selvityksen saaminen vanhoista tapahtumista saattaa olla ylivoimaista eikä vanhojen asioiden selvittäminen ole oikeudellisesti perusteltua.

6d §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kurinpitoasioiden käsittelystä, joka tapahtuisi eettisen lautakunnan jaostossa tai täysistunnossa. Jaosto voisi siirtää harkitsemansa, esimerkiksi periaatteellisesti tärkeän, asian ratkaistavaksi lautakunnan täysistunnossa. Lautakunnan puheenjohtajalla on myös oikeus siirtää asian käsittely tapahtuvaksi lautakunnan täysistunnossa. Jos kurinpitoasiassa harkitaan seuraamuksena saattavan tulla kysymykseen asianajajayhdistyksestä erottamisen tai seuraamusmaksun, on asia aina käsiteltävä lautakunnan täysistunnossa.

2 momentin perusteella kurinpidollisen asian selvittäminen tapahtuu kirjallisesti ja menettelyssä noudatetaan oikeudenkäynnissäkin sovellettavaa osapuolten kuulemisperiaatetta. Asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kurinpitoasian ratkaisua.

Kurinpitomenettelyssä ei asian selvittämiseksi kuitenkaan ole riittävää, että asianosaisena olevalle asianajajalle pelkästään varattaisiin tilaisuus antaa vastineensa häneen kohdistettujen moitteiden johdosta. Lain 6 §:n 1 momentin mukaan asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle ne tiedot, jotka ovat tarpeen hallituksen suorittamaa valvontaa varten ja hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden 50 §:n mukaisesti asianajajan on vastattava hänelle asianajajalain ja asianajajayhdistyksen sääntöjen nojalla esitettyihin kysymyksiin avoimesti ja totuudenmukaisesti. Myös kurinpitoasioissa asianajajan olisi annettava häneltä pyydetty tiedot avoimesti ja totuudenmukaisesti.

Kuulemisperiaatteen johdosta asianajajan antama vastaus on annettava tiedoksi kantelijalle. Vastausta ei tarvitse antaa tiedoksi haasteen tiedoksi antamisesta säädettyssä järjestyksessä, vaan tiedoksianto voidaan toimittaa lähettämällä asianajajan antama vastaus postitse kantelijan ilmoittamaan osoitteeseen. Kantelijalla on täten mahdollisuus lausua asianajajan antaman selityksen johdosta. Kantelija itse päättää, haluaako hän käyttää tätä oikeutta.

Koska kurinpitomenettelyssä tutkitaan, onko asianajaja menetellyt velvollisuksiensa mukaisesti eikä kyseessä ole tuomioistuinmenettelyn mukainen kaksiasianosaisprosessi, tulee eettisen lautakunnan tai sen jaoston oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi. Lautakunnalla ja sen jaostolla olisi tämän mukaisesti oikeus ja velvollisuus esittää kantelijalle ja asianajajalle selventäviä kysymyksiä, mikäli ratkaisun perusteeksi otetavat tosiseikat eivät riittävästi ilmene kantelijan ja asianajajan esittämistä lausumista.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Sen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita, joihin kuuluu mm. suullinen käsittely, sovelletaan myös asianajajajärjestöjen kurinpidolliseen menettelyyn silloin, kun mahdollisena seuraamuksena on asianajajajärjestöstä erottaminen, eli mahdollisuus elinkeinon menettämiseen. Vaikka Suomessa asianajajajärjestön jäsenyys ei ole ehtona oikeudellisten palvelujen tarjoamiseen, ehdotetaan 3 momentissa säädettäväksi, että lautakunnan olisi järjestettävä suullinen käsittely silloin, kun seuraamuksena saattaa tulla kysymykseen asianajajayhdistyksestä erottaminen tai seuraamusmaksu.

Koska eettisen lautakunnan olisi huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi, voisi eettinen lautakunta tai sen jaosto järjestää suullisen käsittelyn muulloinkin, kun se katsotaan tarpeelliseksi. Kuulemisperiaatteen mukaisesti sekä asianajaja että kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn, jolloin heillä on mahdollisuus lausua käsityksensä suullisessa käsittelyssä esille tulleista seikoista.

6e §. Palkkioriihtaan annettavaa suositusta koskeva asia tulisi vireille asianajajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallisesta hakemuksesta sen saapuessa asianajajayhdistyksen toimistoon. Samalla tavoin kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 5 §:ssä on säädetty haastehakemuksen täydentämisestä, tulisi puutteellista hakemusta asetettavassa määräajassa korjata uhalla, että hakemus voitaisiin jättää saattamatta lautakunnan käsiteltäväksi.

Tuomioistuimen jo ratkaisemaa palkkioriihtaa koskevaa hakemusta ei luonnollisestikaan voitaisi saattaa enää vireille.

2 momentin nojalla suosituksen antamista koskeva asia käsiteltäisiin aina eettisen lautakunnan jaostossa. Käsittely olisi periaatteessa kirjallista.

3 momentin mukaan eettisen lautakunnan antaessa palkkiolautakuntana suosituksia palkkioriihtoihin asianosaisina olisivat, kuten nykyisin palkkioriihtiasiain välimiesmenettelyssä, toisella puolella asianajaja ja/tai se asianajajayhtiö, jonka lukuun asianajaja on toiminut ja toisella puolella asianajajan aikaisempi päämies tai muu asiakas, eli se taho, jolle asianajajalasku on osoitettu.

Kuulemisperiaatteen mukaisesti asianajajalle ja sille yhtiölle, jonka lukuun hän on toiminut, olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajajan ja yhtiön antama vastaus olisi annettava tiedoksi hakijalle. Tiedoksianto voidaan toimittaa lähettämällä vastaus postitse hakijan ilmoittamaan osoitteeseen. Jaosto voisi myös järjestää suullisen käsittelyn, joka voitaisiin järjestää, jos kirjallisesta aineistosta ei riittävästi ilmene annettavan suosituksen perusteeksi otettavat tosiseikat tai jos jostain muusta syystä katsotaan tarpeelliseksi kuulla asianosaisia. Asianosaiset olisi kutsuttava järjestettävään suulliseen käsittelyyn.

4 momentin mukaan suositusta palkkioriihtaan voisi pyytää aina siihen saakka, kunnes hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista on lain mukaan vanhentunut. Vanhentuminen määräytyy muualla laissa olevien määräysten nojalla. Tällöin kysymykseen tulee yleensä normaali saatavan vanhentuminen tai kauppakaaren 18 luvun 9 §:ssä säädetty erityinen vuoden vanhentumisaika. Eettisen lautakunnan jaosto joutuu näin kussakin konkreettisessa tapauksessa arvioimaan vanhentumiskysymyksen. Vanhentumiseen vetoaminen olisi tahdonvaltainen edellytys eikä sitä tutkittaisi viran puolesta.

Nykyinen asianajajalaissa säädetty palkkioriihtaa koskeva välimiesmenettely on saatettava vireille vuoden kuluessa siitä, kun palkkio ja kustannukset on laskutettu. Asianajajan laskutus saattaa olla myös kurinpidollisen menettelyn kohteena niissä tilanteissa, joissa laskutuksen määrä rikkoo hyvän asianajajataavan määräystä siitä, että asianajajan palkkion on oltava kohtuullinen tehdyn työn laatuun ja määrään nähden. Koska kurinpidolliselle menettelylle esitetään viiden vuoden vanhentumisaikaa, on syytä luopua välimiesmenettelyä koskevasta yhden vuoden vireillepanoajasta.

5 momentissa esitetään säädettäväksi samalla tavoin kuin laissa kuluttajavalituslautakunnasta säädetään, että vanhentumiselle muualla laissa säädetty määräaika ei kuluisi sinä aikana, kun asia on vireillä eettisessä lautakunnassa. Jos vanhentumisaikaa, eettisen lautakunnan antaessa suosituksen, olisi jäljellä vähemmän kuin kolme kuukautta, hakijalla olisi kuitenkin aina vielä

käytettävissään kolmen kuukauden määräaika laskutuksen saattamiseksi tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tarkoituksena on varmistaa, erityisesti kauppakaaren 18 luvun 9 §:ssä säädetyn yhden vuoden vanhentumisajan ollessa kysymyksessä, että hakijalla olisi vielä suosituksen antamisen jälkeen käytettävissään vähintään kolmen kuukauden määräaika palkkioriidan saattamiseksi tuomioistuimen käsiteltäväksi, mikäli asianajaja ei aio noudattaa annettua suositusta.

6 momentin perusteella kuluttajavalituslautakunnan antamien suositusten mukaisesti palkkioriitaan annettu suositus ei olisi välitystuomion tapaan asianosaisia oikeudellisesti sitova, vaan palkkioriita voitaisiin viedä suosituksen antamisesta huolimatta tuomioistuimen käsiteltäväksi. Suositus ei myöskään olisi täytäntöönpanokelpoinen.

Hakijan kannalta suosituksen etuna nykyisessä välimiesmenettelyssä annettuun päätökseen verrattuna olisi se, että suositukseen tyytymätön hakija voisi saattaa asianajopalkkiota koskevan riidan tuomioistuimen ratkaistavaksi. Asianajajan tai asianajajayhtiön kannalta annettu suositus taas merkitsisi käytännössä lähes sitovan ratkaisun antamista palkkioriitaan. Kun suositus on asianajajayhdistyksen asiantuntijaelimen antama ratkaisu, asianajajan tai asianajajayhtiön olisi harkittava, onko sillä tuomioistuimessa esitettävänä sellaista näyttöä, jonka perusteella tuomioistuin päätyisi palkkioriidassa toisenlaiseen ratkaisuun kuin eettinen lautakunta on päättänyt.

6f §. Nykyisin palkkioriita-asiain välimiesmenettelyn ja tuomioistuinkäsittelyn välistä suhdetta koskee välimiesmenettelystä annetun lain 5 §, jonka mukaan välityssopimus tai sen veroinen määräys voi muodostaa esteen valtion tuomioistuimessa tapahtuvalle oikeudenkäynnille. Asianajolaskua koskevan velkomuskanteen käsittelemisen yleisessä tuomioistuimessa ja palkkioriitaa koskevan suosituksen käsittelemisen eettisessä lautakunnassa välisestä suhteesta ei ole määräyksiä, joten tästä olisi säädettävä erikseen.

Palkkioriita-asioiden välimiesmenettelyyn sovellettavan välimiesmenettelystä annetun lain mukaan kannetta kysymyksestä, joka on välityssopimuksen tai siihen verrattavan määräyksen mukaan välimiesten ratkaistava, ei voida ottaa tuomioistuimessa tutkittavaksi, jos vastaaja tekee asiasta väitteen ennen vastaamistaan kantajan kanteeseen. Asianajajalain mukaisessa välimiesmenettelyssä on lisäksi katsottu, että asianajajan vastapuolen on myös ennen vastaamistaan pääasiaan tuomioistuimessa saatettava palkkioriita-asia vireille välimiesmenettelyssä toimittamalla asiaa koskeva kannekirjoitus asianajajayhdistyksen toimistoon. Tämä vaatimus on johtunut siitä, että vain asianajajan vastapuolella on mahdollisuus saattaa asia käsiteltäväksi palkkioriita-asiain välimiesmenettelyssä. Mikäli ei vaadittaisi myös välimiesmenettelyn vireille saattamista, voisi asianajajan vastapuoli pelkän väitteen esittämisellä estää asianajajan velkomuskanteen käsittelyn ja näin asianajalla ei olisi mitään oikeussuojakeinoa käytettävissään.

Välimiesmenettelyssä noudatettuja periaatteita esitetään sovellettavaksi myös tuomioistuinmenettelyn ja suositusmenettelyn välisessä suhteessa. Jos asianajolaskua koskeva velkomus on saatettu vireille tuomioistuimessa, asianajajan päämies tai muu asiakas voisi estää asian käsittelyn tuomioistuimessa saattamalla palkkioriitaa koskevan suosituksen vireille asianajajayhdistykseen toimitetulla hakemuksella ja tekemällä väitteen palkkioriidan saattamisesta vireille ennen vastaamistaan pääasiaan tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa. Tuomioistuimessa vireillä olevaa asiaa ei kuitenkaan nykyisestä menettelystä poiketen jätettäisi tutkittavaksi ottamatta, vaan asian käsittely keskeytettäisiin siksi, kunnes suositusta koskeva asia on eettisessä lautakunnassa ratkaistu. Suosituksen antamisen jälkeen jäisi asianajajan tai asianajoyhtiön ratkaistavaksi, halutaanko tuomioistuimessa vireillä olevaa asiaa jatkaa.

6g §. Pykälään esitetään otettavaksi määräykset niistä tiedoista, jotka olisi ilmentävä eettisen lautakunnan kurinpitoasioissa antamista päätöksistä ja palkkioriiita-asiassa annettavista suosituksista. Ilmoitettavat tiedot vastaavat tuomioistuimen päätökselle asetettuja vaatimuksia. Päätöksistä ja suosituksista, jotka on laadittava erilliseksi asiakirjaksi, on käytävä ilmi:

1. Asianimike ja ratkaisun antamispäivä. Asianimikkeenä olisi joko päätös tai suositus.
2. Asianosaisten nimet ja kantelijan nimi. Koska kantelija ei ole kurinpitoasiassa asianosainen, on hänen nimensä ilmenemisestä säädettävä erikseen.
3. Selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteluineen.
4. Ratkaisun perustelut.
5. Lainkohdat sekä, asianajajien ollessa velvolliset noudattamaan asianajajayhdistyksen sääntöjä ja muita asianajajayhdistyksen asianajotoiminnassa noudatettavaksi vahvistamia ohjeita, asianajajayhdistyksen sääntöjen ja hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden kohdat, joita asiassa on sovellettu.
6. Lopputulos.
7. Ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema. Mikäli päätöksestä tai suosituksesta on äänestetty, on tästä oltava maininta ja ratkaisiasiakirjaan on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

2 momentissa ehdotetaan, että palkkioriiitaa koskevassa suosituksessa olisi 1 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi annettava asianajajan asiakkaalle ohjaus siitä, miten tämän tulee menetellä, mikäli palkkioriiita halutaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tiedon antaminen tästä on tarpeen, koska hakijat ovat käytännössä lähes aina tavallisia kansalaisia vailla oikeudellisia tietoja.

6h §. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:n 1 kohdan perusteella viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi pitää luetteloa käsiteltäväksi annetuista ja otetuista sekä ratkaistuista ja käsitellyistä asioista tai muutoin huolehtia siitä, että sen julkiset asiakirjat ovat vaivattomasti löydettävissä. Mainitun luettelon, päiväkirjan, julkisuuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Asianajajayhdistyksen päiväkirjan osalta on lisäksi otettava huomioon asianajajan salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset.

Yleisperusteluissa todetuista syistä johtuen 1 momentissa ehdotetaan, että asianajajayhdistyksen velvollisuutena olisi lisäksi pitää erillistä julkista päiväkirjaa sen käsiteltäväksi tulevista kurinpidollisista asioista ja palkkioriiita-asioista. Julkisen päiväkirjan tarkoituksena on mahdollistaa nykyistä laajemman tiedon antaminen kuluttajalle siitä, onko asianajaja, jonka puoleen hän on kääntymässä, ollut kurinpidollisen menettelyn kohteena tai asianosaisena palkkioriidassa. Julkiseen päiväkirjaan merkityt tiedot olisivat säännöksen nojalla julkisia siitä riippumatta, että ne muutoin saattaisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella tai asianajajan salassapitovelvollisuudesta johtuen olla salassa pidettäviä.

Julkiseen päiväkirjaan olisi merkittävä käsiteltäväksi tulleen asian asianimike ja asianosaistiedot. Kurinpitoasioissa merkittäväksi tulisi tieto kantelijasta ja siitä asianajajasta, johon kantelu kohdistuu. Palkkioriiita-asiassa julkiseen päiväkirjaan merkittäisiin tieto hakijasta ja siitä asianajajasta ja asianajajayhtiöstä, johon hakemus kohdistuu. Julkiseen päiväkirjaan merkitään lisäksi tieto ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Mikäli kurinpidollisen asian lopputuloksena on ollut kurinpidollisen seuraamuksen määrääminen asianajajalle, merkinnästä olisi ilmentävä seuraamuksen laatu ja sen pääasiallinen peruste. Merkintä seuraamuksen laadusta ja

perusteesta on tarkoitettu tehtäväksi hyvin lyhyenä ja se voisi olla esimerkiksi ”Viivyttely pesänjakajana. Huomautus.” tai ”Esteellisyys konkurssipesän pesänhoitajana. Varoitus”. Palkkioriiita-asiassa lopputulosta koskevasta merkinnästä olisi ilmentävä, onko palkkiota suositeltu alennettavaksi ja mahdollisen alennuksen määrä. Asian käsittelyn vaihe olisi myös ilmentävä julkisesta päiväkirjasta.

2 momentti. Julkista päiväkirjaa ei ole tarkoitettu asianajajia koskevaksi mustaksi listaksi, johon tehdyt merkinnät olisivat voimassa ja julkisia kuinka kauan tahansa. Tämän vuoksi esitetään säädettäväksi, että julkiseen päiväkirjaan tehty kurinpidollista asiaa tai palkkioriiita-asiaa koskeva tieto poistettaisiin määräajan kuluttua kurinpitoasian ratkaisemisesta tai palkkiota koskeva suosituksen antamisesta. Kurinpitoasian ratkaisujankohdalla tarkoitetaan eettisen lautakunnan tai sen jaoston päätöksen antamispäivää. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella pidettävää päiväkirjaa ja siihen tehtyjä merkintöjä koskisivat mainitun lain säännökset eikä siihen tehtyjä merkintöjä poistettaisi.

Kurinpitoasioissa tehtävien merkintöjen poistamisen määräaika olisi sidottu asiassa määrätyn seuraamuksen laatuun. Mikäli asianajajalle on määrätty seuraamuksena erottaminen asianajajayhdistyksestä tai seuraamusmaksu, merkintä voitaisiin poistaa kymmenen vuoden kuluttua ratkaisusta. Kymmenen vuoden määräaika perustuu ensinnäkin siihen, että lain 8 §:n mukaan asianajajayhdistyksestä erotettu voidaan ottaa uudelleen jäseneksi kun kolme vuotta on kulunut erottamisesta. Toisena perusteena on ollut tuomioistuinkäytäntö, jossa eräässä tapauksessa on katsottu, ettei asianajajayhdistyksestä epärehellisyys perusteella erotettua lakimiestä voitu ottaa uudelleen jäseneksi noin kahdeksan vuoden kuluttua erottamisesta, koska hän ei ollut lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin rehelliseksi tunnettu.

Mikäli seuraamuksena olisi määrätty varoitus, merkintä voitaisiin poistaa kuuden vuoden kuluttua lainvoimaisesta ratkaisusta. Mikäli seuraamuksena olisi määrätty huomautus tai kantelu ei ole johtanut seuraamuksen määräämiseen, asiaa koskeva tieto voitaisiin poistaa kolmen vuoden kuluttua ratkaisun antamispäivästä lukien.

3 momentin mukaan palkkioriiita-asiaa koskeva tieto poistettaisiin 3 vuoden kuluttua suosituksen antamisesta.

4 momentin säännös koskisi tilannetta, jossa julkisessa päiväkirjassa on useampia samaa asianajajaa koskevia tietoja. Tarkoituksena on, ettei julkisesta päiväkirjasta poistettaisi tietoa 2 tai 3 momentissa säädetyn määräajan kuluttua, jos asianajajasta on päiväkirjassa uudempi tieto, jota ei 2 tai 3 momentin nojalla vielä voitaisi poistaa. Näin esimerkiksi tietoa neljä vuotta sitten saadusta huomautuksesta ei voida poistaa, jos asianajajalla on päiväkirjassa tieto kaksi vuotta sitten saadusta huomautuksesta. Vanhempaa huomautusta koskeva tieto voitaisiin poistaa vasta, kun uudempaa huomautusta koskevasta ratkaisusta on kulunut kolme vuotta.

Päiväkirjassa olevalla tiedolla sellaisesta kurinpitoasiasta, jossa asianajajalle ei ole määrätty kurinpidollista seuraamusta, ei olisi tiedon poistamista estävää vaikutusta. Näin tieto kolme vuotta sitten saadusta huomautuksesta poistetaan vaikka päiväkirjassa olisi tieto kaksi vuotta sitten annetusta kurinpitoratkaisusta, joka ei ole johtanut seuraamuksen määräämiseen. Myöskään tiedolla sellaisen palkkiota koskevan suosituksen antamisesta, jolla ei ole suositettu palkkion alentamista, ei olisi tiedon poistamisen estävää vaikutusta.

6i § Säännöksessä on tarkempia määräyksiä yleisperusteluissa mainitusta julkisesta ratkaisuselosteesta kurinpitoasian ratkaisusta ja palkkiota koskevasta suosituksesta. Eettisen

lautakunnan olisi laadittava jokaisesta kurinpitoasian ratkaisusta ja palkkioriita-asiassa annetusta suosituksesta lyhyt seloste, joka olisi julkinen asiakirja ja jokaisen saatavilla pyynnöstä asianajajayhdistyksestä. Selosteen on tarkoitus olla lyhyt kuvaus asiasta ja siinä annettu ratkaisusta. Seloste laadittaisiin siten, ettei siitä ilmene viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tai asianajajan salassapitovelvollisuuden perusteella salassa pidettäviä tietoja. Asianajajayhdistyksellä olisi itsellään myös mahdollisuus tarvittaessa saattaa seloste julkisuuteen.

Selosteesta olisi ilmentävä seuraavat tiedot:

- 1) Asianimike, jolla tarkoitetaan onko kyseessä kurinpitoasia vaiko palkkioriidassa annettava suositus, sekä ratkaisun antamispäivä.
- 2) Sen asianajajan ja palkkioriita-asioissa myös asianajajayhtiön nimi, jota asia koskee.
- 3) Pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista.
- 4) Lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu.
- 5) Lopputulos ja
- 6) Ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema, jolla tarkoitetaan tietoa siitä, kuka on toiminut asiaa käsiteltäessä puheenjohtajana. Lisäksi tulee ilmoittaa, onko asiassa äänestetty ja selosteeseen on myös liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos.

Julkinen ratkaisuseloste olisi luonteeltaan informatiivinen eikä asianajajayhdistyksellä olisi velvollisuutta säilyttää ratkaisuselostetta kauempaa kuin ratkaisua koskeva tieto on merkittynä 6h §:ssä tarkoitettuun julkiseen päiväkirjaan.

6j §. Kuten yleisperusteluissa on jo todettu, julkisen päiväkirjan ja julkisen ratkaisuselosteen käyttöönottamisella ei ole tarkoitettu tehdä muutosta siihen, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sovelletaan asianajajayhdistykseen sen käyttäessä julkista valtaa. Tämän vahvistamiseksi on katsottu tarpeelliseksi, että erikseen säädettäisiin mainittua lakia sovellettavan asiakirjaan, joka on toimitettu eettiselle lautakunnalle kurinpitomenettelyä tai palkkioriita-asiaa varten tai joka sisältää kurinpito- tai palkkioriita-asian ratkaisun. Koska asianajajan tulee avoimesti ja rehellisesti vastata kurinpitoasiassa eikä hän voi vedota salassapitovelvollisuuteensa, asiakirjojen julkisuutta harkittaessa olisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten lisäksi otettava huomioon asianajajan salassapitovelvollisuudesta johtuvat seikat.

2 momentti. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 6 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat kanteluasiakirjat ennen ratkaisua, jos tiedon antaminen niistä vaikeuttaisi asian selvittämistä tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä asiaan osalliselle. Kurinpitoasiassa eettiselle lautakunnalle toimitettavat asiakirjat ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tarkoittamia kanteluasiakirjoja ja palkkioriita-asiassa eettiselle lautakunnalle annettavat asiakirjat ovat luonteensa puolesta lähellä lain tarkoittamia varsinaisia kanteluasiakirjoja.

Kurinpitoasioissa ja palkkioriita-asioissa tarkoitettujen asiakirjojen julkisuutta harkitessa asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvien seikkojen määrittäminen on keskeisessä asemassa. Kun eettisellä lautakunnalla on parhaimmat edellytykset harkita, mitkä asiakirjat tai esitetyt seikat kuuluvat asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin ja mitkä ovat julkisia, on tarkoituksenmukaista, ettei mikään kanteluasiaan tai palkkioriitaan liittyvä asiakirja ole julkinen ennen kuin eettisen lautakunnan ratkaisu asiassa on annettu tai kun asiakirja on asiaan osallisen saatavissa.

7 §. Lain 5 §:n mukaan asianajajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikessa noudattaa hyvää asianajajatapaa. Näiden velvollisuuksien rikkomisesta säädetään seuraamukset lain 7 §:ssä.

1 momentin sanamuotoa ehdotetaan uudistettavaksi, mutta tarkoituksena ei ole muuttaa kurinpitoasioissa vakiintunutta seuraamuskäytäntöä. Mikäli asianajaja menettelisi epärehellisesti tai muulla tavalla tahallisesti loukkaisi toisen oikeutta, olisi hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Mikäli menettelyyn liittyisi lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voitaisiin määrätä jäljempänä selostettava seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Myös 2 momentissa on kysymys säädöksen uudistamisesta ilman, että haluttaisiin muuttaa vakiintunutta seuraamuskäytäntöä. Tässä on kysymys 1 momenttia lievemmästä asianajajan moitittavasta käyttäytymisestä. Mikäli asianajaja menettelee muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus tai huomautus.

Jos asianajajan moitittava käyttäytyminen olisi toistuvaa tai menettelyyn muuten liittyisi raskauttavia seikkoja, hänet voitaisiin erottaa asianajajayhdistyksestä tai hänen maksettavakseen voitaisiin määrätä seuraamusmaksu. Menettelyn toistuvuutta harkittaessa otettaisiin huomioon mikä tahansa pykälässä tarkoitettu asianajajan teko tai laiminlyönti. Moitittavan käyttäytymisen toistumisen säätämiseksi mahdolliseksi perusteeksi erottamiselle asianajajayhdistyksestä tai seuraamusmaksun määräämiselle, on tarkoitus vahvistaa noudatettu käytäntö. Asianajajayhdistyksestä on erotettu kaksi asianajajaa, joille oli määrätty useampia kurinpidollisia seuraamuksia. Vaikka viimeisenä käsitellyssä asiassa ei ollut kysymys sellaisesta asianajajan menettelystä, jonka perusteella hänet olisi voitu erottaa, menettelyn yhdessä asianajajan saamien aikaisempien seuraamusten kanssa katsottiin osoittavan asianajajan sopimattomaksi toimimaan asianajajana.

Toistuvan moitittavan menettelyn käyttäminen erottamisperusteena tai perusteena seuraamusmaksun määräämiselle, olisi tarkoitus jättää oikeuskäytännön varaan. Harkinnassa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota aikaisempien menettelyjen moitittavuuteen, moitittavan käyttäytymisen samankaltaisuuteen ja seuraamusten määräämisen välillä kuluneeseen aikaan. Mikäli seuraamuksen aiheuttaneet asianajajan teot ovat olleet vakavia ja luonteeltaan samankaltaisia ja tapahtuneet lyhyen ajan kuluessa, on ankaran seuraamuksen käyttäminen perustellumpaa kuin silloin, kun teot ovat olleet moitittavuudeltaan lieviä, luonteeltaan erilaisia ja niiden välinen aika on ollut pitkä.

3 momentin ensimmäinen virke asianajajan kelpoisuusvaatimuksia koskevana määräyksenä ehdotetaan systemaattisista syistä siirrettäväksi 9 §:n 3 momentiksi.

4 momentissa säädettäisiin uudesta kurinpidollisesta seuraamuksesta, seuraamusmaksusta. Se on tarkoitettu korvaamaan nykyisen seuraamusjärjestelmän julkisesti annettavan varoituksen. Uudistuksen tarkoituksena on lisätä kurinpitomenettelyn julkisuutta ja tehdä kaikki asianajajille määrätty kurinpidolliset seuraamukset julkisiksi. Tämän vuoksi ei enää olisi tarvetta liittää yhteen seuraamustyyppiin erityistä julkisuutta. Toisaalta julkisen varoituksen poistamisen jälkeen seuraamusasteikossa tarvitaan erottamisen ja varoituksen väliin seuraamus, jota voitaisiin soveltaa tilanteissa, joissa varoitusta ei enää voida pitää riittävänä seuraamuksena, mutta joissa yhdistyksen jäsenyydestä erottamiselle ei vielä olisi perusteita.

Seuraamusmaksu, määrältään enintään 15 000 euroa, määräytyisi kokonaisvaltaisen arvioinnin perusteella, jossa otettaisiin huomioon muun muassa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus

asianajotehtävistä sekä asianajajan taloudelliset olot, jotka vaihtelevat toimiston koon ja sijainnin sekä toimeksiantojen laadun mukaan. Taloudellisten olojen huomioimisella pyritään päiväsakkojärjestelmän mukaisesti siihen, että seuraamusmaksu olisi oikeudenmukaisessa suhteessa maksajan maksukykyyn.

Seuraamusmaksu suoritettaisiin asianajajayhdistykselle, jolloin maksua koskisi yhdistyksen sääntöjen 43 §:n määräys, jonka mukaan, jos jäsen jättää suorittamatta yhdistykselle tulevan maksun, hallituksella on oikeus todeta hänen eronneen yhdistyksestä. Maksu ei olisi eettisen lautakunnan määräämänä seuraamuksena täytäntöönpanokelpoinen. Jos seuraamusmaksun määrää muutoksenhakuasteena toimiva Helsingin hovioikeus tai korkein oikeus, se olisi myös täytäntöönpanokelpoinen.

6 momentin perusteella nykyiseen tapaan erottamispäätös voitaisiin määrätä heti noudatettavaksi.

9 §. 1 momentissa säädetään tilanteesta, jossa asianajaja menettää Suomen tai jonkin muun Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisuuden tai asianajaja asetetaan konkurssiin tai hänen toimintakelpoisuuttaan rajoitetaan. Näissä tilanteissa jäsenyys päättyisi suoraan lain nojalla, koska jäsen ei enää täytä lain 3 §:ssä säädettyjä kelpoisuusehtoja. Täytäntöönpanotoimena asianajaja poistettaisiin asianajajaluettelosta.

2 momentin ehdotettu säännös vastaa nykyisin voimassa olevan 9 §:n 3 momentin säännöstä. Mikäli lain 5b §:n 1 momentissa tarkoitettuun EU-luetteloon merkitty asianajaja lakkaa olemasta asianajaja siinä EU:n jäsenvaltiossa, josta hän tulee, hän menettää samalla kelpoisuutensa olla merkittynä asianajajayhdistyksen pitämään sanottuun EU-luetteloon. Tällöin hänet on täytäntöönpanotoimena poistettava sanotusta luettelosta.

3 momentissa säädettäisiin seurauksista silloin, kun asianajajan kelpoisuusehtoihin kuuluvissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia. Niihin ei sinänsä esitetä muutoksia, mutta systemaattisista syistä ehdotetaan, että 7 §:n 3 momentin 1 virke siirrettäisiin tähän. Siinä säädetään olosuhdemuutoksesta, jonka jälkeen asianajaja ei enää ole rehelliseksi tunnettu tai elämäntavoiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa. Hänet tulisi aikaisemmankin säädöksen mukaan erottaa asianajajaliitosta, mutta päätöksen asiassa tekisi liiton hallitus eikä kurinpitolautakunta. Tämä todettaisiin säädöksessä varta vasten.

4 momentissa ei ole kysymys asiallisesta muutoksesta vaan nykyisin pykälän 2 momentissa olevan säännöksen siirtämisestä 4 momenttiin. Asianajajayhdistyksen sääntöjen mukaan yhdistyksen jäseneksi voidaan ottaa asianajotehtäviä ammattimaisesti hoitava tai hoitamaan ryhtyvä henkilö. Näin asianajajayhdistyksen jäsenyys ja samalla ammattinimikkeen asianajaja käyttäminen on sidottu siihen, että asianajaja hoitaa ammattimaisesti asianajotehtäviä. Lain 3 §:n 4 momentin mukaan asianajaja ei saa ryhtyä hoitamaan virkaa tai olla sellaisessa toisen palveluksessa tai harjoittaa muuta ammattitoimintaa, jonka voidaan olettaa vaikuttavan haitallisesti hänen itsenäisyyteensä asianajajana.

Jos asianajaja lakkaa harjoittamasta asianajajan tointa tai jos hänellä ei viran, muun työsuhteen tai ammattitoiminnan perusteella enää ole oikeutta olla asianajajana, olisi hänen pyydettävä eroa asianajajayhdistyksestä. Jos hän ei näin menettele, olisi asianajajayhdistyksen hallituksen erotettava hänet yhdistyksen jäsenyydestä.

5 momentissa on tarkoitus ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, jonka mukaan on noudatettava Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan periaatteita

oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä silloin, kun päätetään henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Jäsenen erottaminen asianajajayhdistyksestä merkitsee, että asianomainen menettää oikeutensa käyttää asianajajan ammattinimikettä. Tämä saattaa eräissä tilanteissa vaikuttaa hänen oikeuteensa harjoittaa elinkeinoaan, minkä vuoksi ennen ryhtymistä 3 ja 4 momentissa mainittuihin toimenpiteisiin, olisi yhdistyksen jäsenelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallituksen järjestämässä suullisessa käsittelyssä.

Kun 1 ja 2 momenteissa tarkoitetuissa tapauksissa on kysymys jäsenyyden päättymisestä kansalaisuuden menettämisen, konkurssitilan, toimintakelpoisuuden rajoittamisen tai asianajajan aseman päättymisestä siinä valtiossa, josta niin sanottu EU-asianajaja on peräisin, ei asianajaja ennen täytäntöönpanotoimena suoritettavaa asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta poistamista tarvitse kuulla.

10 §. Edellä on jo todettu, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on noudatettava Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan periaatteita oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä silloin, kun päätetään henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu, että annettu ratkaisu on voitava saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Euroopan neuvoston lokakuussa 2000 antaman suosituksen (Recommendation No. R(2000)21) mukaan kurinpidollisen menettelyn tulee täyttää Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen määräykset ja periaatteet.

Oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan vaatimuksen mukaisesti 10 §:n 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että asianajajalla, aina kun hänelle on määrätty kurinpidollinen seuraamus, olisi oikeus valittaa eettisen lautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Sama oikeus hänellä olisi myös silloin, jos seuraamuksen on määrännyt eettisen lautakunnan jaosto.

Kurinpitoasian käsittelyn tarkoituksena on selvittää, onko asianajaja kantelun tarkoittamassa tilanteessa toiminut häntä velvoittavien ammattieettisten normien mukaisesti. Käsittelyssä ei voida tutkia kantelijan asianajajaan kohdistamia vahingonkorvaus- tai muita vaatimuksia, kuten esimerkiksi rangaistusvaatimusta. Muut kuin ammattieettisiin moitteisiin liittyvät vaatimukset on ratkaistava yleisessä tuomioistuimessa. Tämän johdosta kantelija ei olisi asianosainen eettisen lautakunnan käsitellessä kurinpitoasiaa. Koska kantelijalla kuitenkin yleensä on hallussaan sellaista tietoa, jolla on merkitystä kurinpitoasian ratkaisemiselle, olisi kantelijalle 6d §:ssä säädetyin tavoin varattava tilaisuus tulla kuulluksi asian käsittelyn yhteydessä.

Koska kantelija ei ole asianosainen kurinpitoasiaa käsiteltäessä eikä eettisen lautakunnan päätös koske hänen oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan, ei kantelijalla olisi oikeutta hakea muutosta eettisen lautakunnan kurinpitoasiassa antamaan päätökseen, mutta hänelle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi muutoksenhakua koskevassa asiassa jäljempänä 4 momentissa säädetyin tavoin. Kantelijalla on kuitenkin mahdollisuus kannella päätöksestä oikeuskanslerille ja pyytää tätä hakemaan muutosta päätökseen.

Valtion oikeusaputoimistoista annetun lain (258/2002) 6 §:n 2 momentin perusteella julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain 6, 6 a ja 7 §:ssä säädetään. Kurinpitomenettelyn suhteen julkiset oikeusavustajat, siitä riippumatta, ovatko he asianajajayhdistyksen jäseniä, ovat olleet samassa asemassa kuin yksityiset asianajajat. Kun muutoksenhakuoikeutta nyt esitetään laajennettavaksi siten, että kurinpidollisen seuraamuksen kohteeksi joutuneella asianajajalla on oikeus valittaa ratkaisusta, on julkisella oikeusavustajalla, joka ei ole asianajajayhdistyksen jäsen, ilman nimenomaista säännöstäkin samanlainen muutoksenhakuoikeus.

Koska kurinpitolautakunnan nimi esitetään muutettavaksi eettiseksi lautakunnaksi, on tämä muutos tehtävä myös 10 §:n 2 momenttiin.

3 momentin asiasisältöön ei tehdä muutoksia mutta sen sanamuotoa esitetään uudistettavaksi.

4 momentin mukaan hovioikeuden olisi kurinpitoasiaa koskevaa valitusta käsiteltäessä varattava asianajajayhdistykselle ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Näillä olisi myös oikeus tarvittaessa esittää asiaa valaisevaa selvitystä.

Asianajajayhdistyksen hallituksen on annettava lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeudelle sekä oikeuskanslerin että kurinpidollisen seuraamuksen saaneen asianajajan ollessa valittajana. Hovioikeuden ei tämän johdosta kirjallisen lausuman saamiseksi asianajajayhdistykseltä enää erikseen olisi tarpeen toimittaa valituskirjelmää asianajajayhdistykselle. Hovioikeuden on toimitettava oikeuskanslerin ja asianajajan valitus tiedoksi kantelijalle ja varattava tälle tilaisuus lausua valituksen johdosta.

Mikäli asiassa järjestetään suullinen kuuleminen, olisi valittajan, ja oikeuskanslerin ollessa valittajana, asianajajan lisäksi myös asianajajayhdistykselle ja kantelijalle varattava tilaisuus osallistua tähän. Asianajajayhdistyksellä ja kantelijalla olisi myös oikeus tarvittaessa esittää sellaista selvitystä, jonka voidaan olettaa vaikuttavan valituksen ratkaisemiseen.

1.2. Laki valtion oikeusaputoimistoista

6 §. 2 momentin perusteella julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain 6, 6 a ja 7 §:ssä säädetään. Kun mainittuja asianajajista annetun lain säännöksiä muutetaan ja siihen lisätään säännöksiä, on säädöskohdassa olevat viittaukset asianajajista annettuun lakiin muutettava viimeksi mainittuun lakiin tehtyjä muutoksia vastaavasti.

2. Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan sopivan siirtymäajan kuluttua hyväksymisestä ja vahvistamisesta siten, että Suomen Asianajajaliiton säännöt voidaan muuttaa uutta lakia vastaaviksi ennen voimaantuloa.

Muutettuja asianajajista annetun lain säännöksiä tulisi soveltaa niihin kurinpito- ja palkkioriita-asioihin, jotka tulevat vireille lain voimaantulon jälkeen. Seuraamusten osalta ehdotetaan noudatettavaksi yleisperiaatteena olevaa lievemmän lain periaatetta. Tällöin asianajajan tekoihin tai laiminlyönteihin sovellettaisiin sitä lakia, joka johtaisi asianajajan kannalta lievempään seuraamukseen.

3. Säättämjärjestys

Lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säättämjärjestyksessä.

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki asianajajista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan

asianajajista annetun lain 2 §:n 1 ja 2 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 6 a §:n 1, 2 ja 3 momentti, 7 §:n 1, 2, 3 ja 4 momentti, 9 §:n 1, 2 ja 3 momentti sekä 10 §:n 1, 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 2 momentti laissa 197/1992, 6 a §:n 1 ja 3 momentti laissa 197/1992, 6 a §:n 2 momentti laissa 1249/1999, 7 §:n 1, 2 ja 4 momentti laissa 197/1992, 9 §:n 1 momentti laissa 458/1999 ja 2 ja 3 momentti laissa 1249/1999 sekä 10 §:n 1 momentti laissa 1249/1999 ja 2 ja 3 momentti laissa 197/1992

lisätään

2 §:ään uusi 3 momentti, 6 a §:ään uusi 4 momentti, 6 b §, 6 c §, 6 d §, 6 e §, 6 f §, 6 g §, 6 h §, 6 i §, 6 j §, 7 §:ään uusi 6 momentti, 9 §:ään uusi 4 ja 5 momentti sekä 10 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 § Asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava ainakin:

- 1) yhdistyksen nimi;
- 2) se maassa oleva kunta, joka on yhdistyksen kotipaikka;
- 3) yhdistyksen tarkoitus;
- 4) mitä maksuja jäsen on velvollinen suorittamaan ja miten ne määrätään;
- 5) miten yhdistyksen hallitus järjestetään ja kuinka pitkäksi ajaksi se valitaan;
- 6) milloin yhdistyksen tilit päätetään ja miten tilien ja hallinnon tarkastus toimitetaan;
- 7) millä tavoin valtuuskunta valitaan ja sen toiminta muuten järjestetään sekä milloin valtuuskunnan varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään;
- 8) millä tavoin tiedonannot yhdistyksen jäsenille toimitetaan;
- 9) miten yhdistyksen säännöt hyväksytään; sekä
- 10) miten yhdistyksen varat on käytettävä, jos yhdistys purkautuu tai lakkautetaan.

Yhdistyksen sääntöihin voidaan ottaa myös muita yhdistystä ja sen jäseniä koskevia yhdistyksen toiminnan kannalta välttämättömiä säännöksiä.

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset, niiden tultua yhdistyksen säännöissä määrättyllä tavalla hyväksytyiksi, annetaan oikeusministeriön asetuksella.

6 § Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa luvottomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, minkä he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Ratkaistessaan asianajajayhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

6 a § Asianajajayhdistyksen eettinen lautakunta käsittelee ja ratkaisee 6 c §:ssä tarkoitetut kurinpitoasiat ja antaa palkkioritalautakuntana suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 6e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta.

Eettiseen lautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja ja kahdeksan jäsentä sekä viimeksi mainittujen henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan sekä viiden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia. Lautakunnan jäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee lautakunnan puheenjohtajan ja viisi jäsentä sekä kullekin viimeksi mainitulle varajäsenen, joiden kaikkien tulee olla asianajajia. Tuomarinvalintalautakunta valitsee asianajajakuntaan kuulumattomat kolme jäsentä ja kullekin henkilökohtaisen varajäsenen asianajajayhdistyksen ehdottamista oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneista henkilöistä, joiden tulee olla perehtyneitä asianajotoimintaan ja lisäksi tuomarin tehtäviin tai oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Asianajajayhdistyksen tulee asettaa ehdokkaita valittaviin nähden kaksinkertainen määrä.

Lautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla eivätkä he saa luvottomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, minkä he valvontaa suorittaessaan tai palkkioriitaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

6 b § Lautakunta voi toimia kolmena jaostona. Jaostojen kokoonpanon määrää lautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäsenenä kaksi asianajajaa ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimivat lautakunnan puheenjohtaja ja lautakunnan vuosittain keskuudestaan valitsevat kaksi

varapuheenjohtajaa. Palkkioriita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin aina asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Asiat käsitellään lautakunnan jaostoissa tai lautakunnan täysistunnossa. Lautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kuusi jäsentä on saapuvilla. Lautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

Jos erimielisyyttä ilmenee, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

6 c § Kurinpitoasia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian lautakunnan käsiteltäväksi.

Jos kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, on kantelijaa kehotettava korjaamaan puute määrääjassa uhalla, että kantelua ei saateta lautakunnan käsiteltäväksi. Aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua ei saateta lautakunnan käsiteltäväksi, ellei kantelussa ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.

Mikäli tapahtumista, joista asiassa on kysymys, on kulunut kauemmin kuin viisi vuotta, asia voidaan jättää tutkittavaksi ottamatta.

6 d § Kurinpitoasiat käsitellään lautakunnan jaostossa tai täysistunnossa. Täysistunnossa käsitellään lautakunnan puheenjohtajan tai jaostojen sen käsiteltäväksi määräämät asiat. Asiat, joissa seuraamuksena jaoston harkinnan mukaan saattaisi tulla kysymykseen asianajajayhdistyksestä

erottaminen tai seuraamusmaksu, on käsiteltävä lautakunnan täysistunnossa.

Menettely kurinpitoasiaa käsiteltäessä on kirjallinen. Asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajajan tulee antaa häneltä pyydyt tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Asianajajan antama vastaus on annettava tiedoksi kantelijalle. Lautakunnan ja jaoston on muutoinkin huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi.

Asianajajayhdistyksestä erottamista tai seuraamusmaksua ei kuitenkaan voida määrätä ilman, että asiassa on järjestetty suullinen käsittely. Lautakunta tai jaosto voi muulloinkin järjestää suullisen käsittelyn. Asianajaja ja kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn.

6 e § Palkkioriita-asia tulee vireille, kun asianajajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, on hakijaa kehotettava korjaamaan puute määräajassa uhalla, että hakemus voidaan jättää saattamatta lautakunnan käsiteltäväksi.

Palkkioriita-asia käsitellään eettisen lautakunnan jaostossa ja menettely on kirjallinen.

Palkkioriita-asioissa menettelyn osapuolina ovat asianajaja ja se yhtiö, jonka lukuun hän on toiminut ja hakija. Asianajajalle ja sille yhtiölle, jonka lukuun hän on toiminut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajan ja yhtiön vastaus on annettava tiedoksi hakijalle. Jaosto voi järjestää suullisen käsittelyn, johon asianosaiset on kutsuttava.

Suosituksista ei anneta, mikäli hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista on vanhentunut.

Vanhentumiselle säädetty määräaika ei kulu asian ollessa vireillä lautakunnassa. Jos hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista vanhenisi lyhyemmässä ajassa kuin kolmessa kuukaudessa suosituksen antamispäivästä lukien, hakijalla on kuitenkin oikeus saattaa asia oikeuden käsiteltäväksi kolmen kuukauden kuluessa lautakunnan suosituksen antamisesta.

Suositus ei ole täytäntöönpanokelpoinen eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia.

6 f § Jos sama palkkioriita on vireillä tuomioistuimessa ja eettisessä lautakunnassa ja asianajajan asiakas ilmoittaa tästä tuomioistuimelle ennen vastaamistaan pääasiaan, on asian käsittely tuomioistuimessa keskeytettävä, kunnes eettisen lautakunnan suositus on annettu.

6 g § Kurinpito- ja palkkioriita-asia annettava ratkaisu on laadittava erilliseksi asiakirjaksi. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) asianosaisten nimet ja kantelijan nimi;
- 3) selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteluineen;
- 4) ratkaisun perustelut;
- 5) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 6) lopputulos; sekä
- 7) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty. Jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisusuasiakirjaan on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Suosituksista koskevassa ratkaisussa on hakijalle annettava ohjaus siitä, miten hänen on toimittava, mikäli hän haluaa saattaa palkkioriidan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

6 h § Asianajajayhdistyksen kurinpidollisia ja palkkioriita-asioita koskevaan julkiseen päiväkirjaan on merkittävät tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun

antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös ilmentävä asian käsittelyn vaihe.

Julkisesta päiväkirjasta poistetaan asiaa koskeva tieto

- 1) erottamisesta ja seuraamusmaksusta 10 vuoden kuluttua,
- 2) varoituksesta 6 vuoden kuluttua ja
- 3) huomautuksesta ja siitä, että seuraamusta ei ole määrätty 3 vuoden kuluttua kurinpitokratkaisun antamisesta.

Palkkioriiita-asiaa koskeva tieto poistetaan 3 vuoden kuluttua suosituksen antamisesta.

Tietoa ei kuitenkaan poisteta, jos kyseisestä asianajajasta on päiväkirjassa sellainen seuraamusta tai palkkion alentamista tarkoittavaa suositusta koskeva aikaisempi tieto, jota ei 2 tai 3 momentin nojalla vielä voida poistaa.

6 i § Kurinpitoasian ratkaisusta ja palkkiota koskevasta suosituksesta on laadittava julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) kysymyksessä olevan asianajajan ja palkkioriiita-asiassa myös asianajajayhtiön nimi;
- 3) pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista;
- 4) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 5) lopputulos; sekä
- 6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty. Jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisuselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos.

6 j § Asiakirjan, joka on toimitettu eettiselle lautakunnalle kurinpitomenettelyä tai palkkioriiita-asiaa varten, sekä kurinpito- ja palkkioriiita-asian ratkaisun sisältävän asiakirjan julkisuudesta on voimassa mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään

viranomaisen asiakirjasta, ellei asianajajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu.

Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi ennen kuin eettisen lautakunnan ratkaisu on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

7 § Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, on hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Mikäli asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä pykälässä tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu.

Milloin asianajaja on tehnyt teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa, meneteltäköön 2 momentissa säädetyin tavoin.

Seuraamusmaksu, joka suoritetaan asianajajayhdistykselle, on enintään 15 000 euroa ja sitä määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelyynsä.

Eettinen lautakunta voi määrätä erottamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

9 § Asianajaja, joka menettää 3 §:ssä tarkoitetun valtion kansalaisuuden tai joka on

konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hallituksen on poistettava hänet asianajajaluettelosta.

Jos EU-luetteloon merkitty asianajaja lakkaa olemasta asianajaja siinä jäsenvaltiossa, josta hän on peräisin, hänet poistetaan EU-luettelosta.

Jos asianajaja ei enää täytä 3 §:n 1 momentin 1)-kohdassa tarkoitettuja kelpoisuusvaatimuksia, on hallituksen erotettava hänet yhdistyksestä.

Jos asianajaja lakkaa harjoittamasta asianajajan tointa tai jos hänellä 3 §:n 4 momentissa mainitusta syystä ei enää ole oikeutta olla asianajajana, on hänen pyydyttävä eroa asianajajayhdistyksestä. Jollei hän sitä viipymättä tee, on hallituksen erotettava hänet yhdistyksen jäsenyydestä.

Ennen 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallituksen järjestämässä suullisessa käsittelyssä.

10 § Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty, jota ei ole otettu EU-luetteloon, taikka jolle on määrätty kurinpidollinen seuraamus tai joka on poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa asianajajayhdistyksen hallituksen ja eettisen lautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen ja eettisen lautakunnan päätöksistä.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puhevallan

menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen toimistoon. Asianajajayhdistyksen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

Hovioikeuden on valitusasiaa käsiteltäessä varattava asianajajayhdistykselle ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta ja tarvittaessa esittää selvitystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tulleisiin kurinpito- ja palkkioriiita-asioihin. Seuraamusten osalta tapahtuneisiin tekoihin tai laiminlyönteihin sovelletaan sitä lakia, joka johtaa asianajajan kannalta lievempään seuraamukseen.

2.

Laki
valtion oikeusaputoimistoista annetun lain muuttamiseksi

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

6 §

kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6a, 6b, 6c, 6d ja 7 §:ssä säädetään asianajajasta.

Julkinen oikeusavustaja on
asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin _____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2003.

RINNAKKAISTEKSTIT

1.

Laki
asianajajista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan
asianajajista annetun lain 2 §:n 1 ja 2 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 6 a §:n 1, 2 ja 3 momentti, 7 §:n 1, 2, 3 ja 4 momentti, 9 §:n 1, 2 ja 3 momentti sekä 10 §:n 1, 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 2 momentti laissa 197/1992, 6 a §:n 1 ja 3 momentti laissa 197/1992, 6 a §:n 2 momentti laissa 1249/1999, 7 §:n 1, 2 ja 4 momentti laissa 197/1992, 9 §:n 1 momentti laissa 458/1999 ja 2 ja 3 momentti laissa 1249/1999 sekä 10 §:n 1 momentti laissa 1249/1999 ja 2 ja 3 momentti laissa 197/1992

lisätään
2 §:ään uusi 3 momentti, 6 a §:ään uusi 4 momentti, 6 b §, 6 c §, 6 d §, 6 e §, 6 f §, 6 g §, 6 h §, 6 i §, 6 j §, 7 §:ään uusi 6 momentti, 9 §:ään uusi 4 ja 5 momentti sekä 10 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

ehdotus

2 § Asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava:
1) yhdistyksen nimi;
2) se maassa oleva kunta, joka on yhdistyksen kotipaikka;

2 § Asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava ainakin:
1) yhdistyksen nimi;
2) se maassa oleva kunta, joka on yhdistyksen kotipaikka;

- 3) yhdistyksen tarkoitus;
- 4) mitä maksuja jäsen on velvollinen suorittamaan ja miten ne määrätään;
- 5) miten yhdistyksen hallitus järjestetään ja kuinka pitkäksi ajaksi se valitaan;
- 6) milloin yhdistyksen tilit päätetään ja miten tilien ja hallinnon tarkastus toimitetaan;
- 7) millä tavoin valtuuskunta valitaan ja sen toiminta muuten järjestetään sekä milloin valtuuskunnan varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään (28.2.1992/197);
- 8) Millä tavoin tiedonannot yhdistyksen jäsenille toimitetaan (28.2.1992/197);
- 9) miten yhdistyksen hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle kuuluvan jäseniin kohdistuvan valvonta- ja kurinpitovallan käyttäminen järjestetään (L28.2.1992/197);
- 10) miten yhdistykseen kuulumattomalle varataan oikeus saada hänen ja yhdistyksen jäsenen ja sen yhtiön, jonka lukuun tämä on toiminut, välinen riita, joka koskee jäsenen toimintaa asianajajana tai liittyy siihen, välimiesmenettelyin ratkaistuksi; sekä (23.12.1999/1249)
- 11) miten yhdistyksen varat on käytettävä, jos yhdistys purkautuu tai lakkautetaan.

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset vahvistaa oikeusministeriö. Oikeusministeriön päätös on julkaistava säädöskokoelmassa (28.2.1992/197).

- 3) yhdistyksen tarkoitus;
- 4) mitä maksuja jäsen on velvollinen suorittamaan ja miten ne määrätään;
- 5) miten yhdistyksen hallitus järjestetään ja kuinka pitkäksi ajaksi se valitaan;
- 6) milloin yhdistyksen tilit päätetään ja miten tilien ja hallinnon tarkastus toimitetaan;
- 7) millä tavoin valtuuskunta valitaan ja sen toiminta muuten järjestetään sekä milloin valtuuskunnan varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään;
- 8) millä tavoin tiedonannot yhdistyksen jäsenille toimitetaan;
- 9) miten yhdistyksen säännöt hyväksytään; sekä
- 10) miten yhdistyksen varat on käytettävä, jos yhdistys purkautuu tai lakkautetaan.

Yhdistyksen sääntöihin voidaan ottaa myös muita yhdistystä ja sen jäseniä koskevia yhdistyksen toiminnan kannalta välttämättömiä säännöksiä.

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset, niiden tultua yhdistyksen säännöissä määrättyllä tavalla hyväksytyiksi, annetaan oikeusministeriön asetuksella.

6 § Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa luvattomasti ilmaista, mitä he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää asianajajasta ja hänen toiminnastaan.

Ratkaistessaan asianajajayhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita ja päättäessään asianajajiin kohdistuvista kurinpitotoimenpiteistä hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

6 a § (28.2.1992/197) Kurinpitoasiat käsittelee ja ratkaisee asianajajayhdistyksen kurinpitolautakunta. Yhdistyksen jäsenen erottamista koskeva päätös on kuitenkin hallituksen vahvistettava.

Kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä seitsemän muuta jäsentä ja seitsemän henkilökohtaista varajäsentä, jotka valtuuskunta valitsee. Kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia, ja heidän soveltuvuudestaan lautakunnan jäseniksi on ennen valintaa saatava oikeusministeriön lausunto ((23.12.1999/1249).

Kurinpitolautakuntaan sovelletaan muutoin soveltuvin osin, mitä

§ Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa luvattomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, minkä he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Ratkaistessaan asianajajayhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

6 a § Asianajajayhdistyksen eettinen lautakunta käsittelee ja ratkaisee 6 c §:ssä tarkoitetut kurinpitoasiat ja antaa palkkioriaalautakuntana suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 6e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta.

Eettiseen lautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja ja kahdeksan jäsentä sekä viimeksi mainittujen henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan sekä viiden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia. Lautakunnan jäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee lautakunnan puheenjohtajan ja viisi jäsentä sekä kullekin viimeksi mainitulle varajäsenen, joiden kaikkien tulee olla asianajajia. Tuomarinvalintalautakunta valitsee asianajajakuntaan kuulumattomat kolme jäsentä ja kullekin henkilökohtaisen varajäsenen asianajajayhdistyksen ehdottamista oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneista henkilöistä, joiden tulee olla perehtyneitä asianajotoimintaan ja lisäksi tuomarin tehtäviin tai oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Asianajajayhdistyksen tulee asettaa ehdokkaita valittaviin nähden kaksinkertainen määrä.

Lautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla eivätkä he saa luvattomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, minkä he valvontaa suorittaessaan tai palkkioriitaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

- 6 b § Lautakunta voi toimia kolmena jaostona. Jaostojen kokoonpanon määrää lautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäseninä kaksi asianajajaa ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimivat lautakunnan puheenjohtaja ja lautakunnan vuosittain keskuudestaan valitsevat kaksi varapuheenjohtajaa. Palkkioriita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin aina asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Asiat käsitellään lautakunnan jaostoissa tai lautakunnan täysistunnossa. Lautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kuusi jäsentä on saapuvilla. Lautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

Jos erimielisyyttä ilmenee, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

6 c § Kurinpitoasia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian lautakunnan käsiteltäväksi.

Jos kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, on kantelijaa kehotettava korjaamaan puute määrääjassa uhalla, että kantelua ei saateta lautakunnan käsiteltäväksi. Aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua ei saateta lautakunnan käsiteltäväksi, ellei kantelussa ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.

Mikäli tapahtumista, joista asiassa on kysymys, on kulunut kauemmin kuin viisi vuotta, asia voidaan jättää tutkittavaksi ottamatta.

6 d § Kurinpitoasiat käsitellään lautakunnan jaostossa tai täysistunnossa. Täysistunnossa käsitellään lautakunnan puheenjohtajan tai jaostojen sen käsiteltäväksi määräämät asiat. Asiat, joissa seuraamuksena jaoston harkinnan mukaan saattaisi tulla kysymykseen asianajajayhdistyksestä erottaminen tai seuraamusmaksu, on käsiteltävä lautakunnan täysistunnossa.

Menettely kurinpitoasiaa käsiteltäessä on kirjallinen. Asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajajan tulee antaa häneltä pyydetty tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Asianajajan antama vastaus on annettava tiedoksi kantelijalle. Lautakunnan ja jaoston on muutoinkin huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi.

Asianajajayhdistyksestä erottamista tai seuraamusmaksua ei kuitenkaan voida määrätä ilman, että asiassa on järjestetty

suullinen käsittely. Lautakunta tai jaosto voi muulloinkin järjestää suullisen käsittelyn. Asianajaja ja kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn.

- 6 e § Palkkioriita-asia tulee vireille, kun asianajajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, on hakijaa kehotettava korjaamaan puute määräajassa uhalla, että hakemus voidaan jättää saattamatta lautakunnan käsiteltäväksi.

Palkkioriita-asia käsitellään eettisen lautakunnan jaostossa ja menettely on kirjallinen.

Palkkioriita-asioissa menettelyn osapuolina ovat asianajaja ja se yhtiö, jonka lukuun hän on toiminut ja hakija. Asianajajalle ja sille yhtiölle, jonka lukuun hän on toiminut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajan ja yhtiön vastaus on annettava tiedoksi hakijalle. Jaosto voi järjestää suullisen käsittelyn, johon asianosaiset on kutsuttava.

Suosituksista ei anneta, mikäli hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista on vanhentunut.

Vanhentumiselle säädetty määräaika ei kulu asian ollessa vireillä lautakunnassa. Jos hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista vanhenisi lyhyemmässä ajassa kuin kolmessa kuukaudessa suosituksen antamispäivästä lukien, hakijalla on kuitenkin oikeus saattaa asia oikeuden käsiteltäväksi kolmen kuukauden kuluessa lautakunnan suosituksen antamisesta.

Suositus ei ole täytäntöönpanokelpoinen eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia.

- 6 f § Jos sama palkkioriita on vireillä tuomioistuimessa ja eettisessä

lautakunnassa ja asianajajan asiakas ilmoittaa tästä tuomioistuimelle ennen vastaamistaan pääasiaan, on asian käsittely tuomioistuimessa keskeytettävä, kunnes eettisen lautakunnan suositus on annettu.

6 g § Kurinpito- ja palkkioriiita-asiassa annettava ratkaisu on laadittava erilliseksi asiakirjaksi.

Siinä on oltava:

- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
- 2) asianosaisten nimet ja kantelijan nimi;
- 3) selostus asiassa esitetyistä vaatimuksista ja vastauksista perusteluineen;
- 4) ratkaisun perustelut;
- 5) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
- 6) lopputulos; sekä
- 7) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty. Jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisiasiakirjaan on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Suosituksista koskevassa ratkaisussa on hakijalle annettava ohjaus siitä, miten hänen on toimittava, mikäli hän haluaa saattaa palkkioriidan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

6 h § Asianajajayhdistyksen kurinpidollisia ja palkkioriiita-asioita koskevaan julkiseen päiväkirjaan on merkittävät tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös ilmentävä asian käsittelyn vaihe.

Julkisesta päiväkirjasta poistetaan asiaa koskeva tieto

- 1) erottamisesta ja seuraamusmaksusta 10 vuoden kuluttua,
- 2) varoituksesta 6 vuoden kuluttua ja
- 3) huomautuksesta ja siitä, että seuraamusta ei ole määrätty 3 vuoden kuluttua kurinpitokratkaisun antamisesta.

Palkkioriiita-asiaa koskeva tieto poistetaan 3 vuoden kuluttua suosituksen antamisesta.

Tietoa ei kuitenkaan poisteta, jos kyseisestä asianajajasta on päiväkirjassa sellainen seuraamusta tai palkkion alentamista tarkoittavaa suositusta koskeva aikaisempi tieto, jota ei 2 tai 3 momentin nojalla vielä voida poistaa.

- 6 i § Kurinpitoasian ratkaisusta ja palkkiota koskevasta suosituksesta on laadittava julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:
- 1) asianimike ja ratkaisun antamispäivä;
 - 2) kysymyksessä olevan asianajajan ja palkkioriita-asiassa myös asianajajayhtiön nimi;
 - 3) pääpiirteittäinen selostus asiasta ja ratkaisun perusteluista;
 - 4) lainkohdat, asianajajayhdistyksen sääntöjen kohdat ja ne hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet, joita asiassa on sovellettu;
 - 5) lopputulos; sekä
 - 6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty. Jos ratkaisusta on äänestetty, ratkaisuselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos.
- 6 j § Asiakirjan, joka on toimitettu eettiselle lautakunnalle kurinpitomenettelyä tai palkkioriita-asiaa varten, sekä kurinpito- ja palkkioriita-asian ratkaisun sisältävän asiakirjan julkisuudesta on voimassa mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään viranomaisen asiakirjasta, ellei asianajajan

salassapitovelvollisuudesta muuta johdu.

Asiakirja ei kuitenkaan tule julkiseksi ennen kuin eettisen lautakunnan ratkaisu on annettu tai kun se on asiaan osallisen saatavissa.

7 § Jos asianajaja toimeensa tahallaan tekee vääryyttä tai muuten menettelee epärehellisesti asianajajana, on hänet erotettava yhdistyksestä. Jos asianhaarat ovat lieventävät, voidaan hänelle erottamisen sijaan antaa varoitus (28.2.1992/197).

Jos asianajaja muuten laiminlyö velvollisuutensa asianajajana tai menettelee hyvän asianajajattavan vastaisesti, on hänelle annettava huomautus tai varoitus taikka, jos asianhaarat ovat raskauttavat, erotettava hänet yhdistyksestä (28.2.1992/197).

Jos asianajaja ei enää täytä 3 §:n 1 momentin 1)-kohdassa tarkoitettuja kelpoisuusvaatimuksia, on hänet erotettava yhdistyksestä. Milloin hän on tehnyt teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa, meneteltäkään 2 momentissa säädetyin tavoin.

Asianajajan erottamista koskeva päätös voidaan määrätä heti noudatettavaksi. Milloin erityistä aihetta on, voidaan varoitus päättää annettavaksi julkisesti päätöksessä mainittavalla tavalla (28.2.1992/197).

Vastaavin edellytyksin kuin asianajaja on erotettava yhdistyksestä, on EU-luetteloon merkitty asianajaja poistettava EU-luettelosta (23.12.1999/1249).

7 § Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, on hänet erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Mikäli asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus.

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajattavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä pykälässä tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu.

Milloin asianajaja on tehnyt teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa, meneteltäkään 2 momentissa säädetyin tavoin.

Seuraamusmaksu, joka suoritetaan asianajajayhdistykselle, on enintään 15 000 euroa ja sitä määrättäessä otetaan huomioon muun ohessa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä taloudelliset olot niin, että seuraamus on oikeudenmukaisessa suhteessa hänen menettelynsä.

Eettinen lautakunta voi määrätä erottamista koskevan päätöksen noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

- 9 § (8.1.1993/31) Asianajaja, joka menettää 3 §:ssä tarkoitetun valtion kansalaisuuden, lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hänet on poistettava asianajajaluettelosta. Sama koskee asianajajaa, joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu (1.4.1999/458).
- 9 § Asianajaja, joka menettää 3 §:ssä tarkoitetun valtion kansalaisuuden tai joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu lakkaa olemasta asianajajayhdistyksen jäsen ja hallituksen on poistettava hänet asianajajaluettelosta.

Jos asianajaja lakkaa harjoittamasta asianajajan tointa tai jos hänellä 3 §:n 4 momentissa mainitusta syystä ei enää ole oikeutta olla asianajajana, on hänen pyydettävä eroa asianajajayhdistyksestä. Jollei hän sitä viipymättä tee, on hallituksen todettava hänen eronneen yhdistyksen jäsenyydestä ja poistettava hänet asianajajaluettelosta (23.12.1999/1249).

Jos EU-luetteloon merkitty asianajaja lakkaa olemasta asianajaja siinä jäsenvaltiossa, josta hän on peräisin, hänet poistetaan EU-luettelosta.

Jos EU-luetteloon merkitty asianajaja lakkaa olemasta asianajaja siinä jäsenvaltiossa, josta hän on peräisin, hänet poistetaan EU-luettelosta (23.12.1999/1249).

Jos asianajaja ei enää täytä 3 §:n 1 momentin 1)-kohdassa tarkoitettuja kelpoisuusvaatimuksia, on hallituksen erotettava hänet yhdistyksestä.

Jos asianajaja lakkaa harjoittamasta asianajajan tointa tai jos hänellä 3 §:n 4 momentissa mainitusta syystä ei enää ole oikeutta olla asianajajana, on hänen pyydettävä eroa asianajajayhdistyksestä. Jollei hän sitä viipymättä tee, on hallituksen erotettava hänet yhdistyksen jäsenyydestä.

Ennen 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallituksen järjestämässä suullisessa käsittelyssä.

- 10 § (28.2.1992/197) Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty, jota ei ole otettu EU-luetteloon, joka on erotettu asianajajayhdistyksestä taikka määrätty saamaan julkinen varoitus tai poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa yhdistyksen hallituksen ja kurinpitolautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen (23.12.1999/1249).
- 10 § Sillä, jonka 3 §:n 4 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty, jota ei ole otettu EU-luetteloon, taikka jolle on määrätty kurinpidollinen seuraamus tai joka on poistettu asianajajaluettelosta tai EU-luettelosta, on oikeus valittaa asianajajayhdistyksen hallituksen ja eettisen lautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen ja kurinpitolautakunnan päätöksistä.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen ja eettisen lautakunnan päätöksistä.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puhevallan menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen hallitukselle. Hallituksen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää. Valitusaika alkaa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puhevallan menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen toimistoon. Asianajajayhdistyksen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

Hovioikeuden on valitusasiaa käsiteltäessä varattava asianajajayhdistykselle ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta ja tarvittaessa esittää selvitystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tulleisiin kurinpito- ja palkkioriiita-asioihin. Seuraamusten osalta tapahtuneisiin tekoihin tai laiminlyönteihin sovelletaan sitä lakia, joka johtaa asianajajan kannalta lievempään seuraamukseen.

2.

Laki
valtion oikeusaputoimistoista annetun lain muuttamiseksi

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki
6 §

Julkinen oikeusavustaja on
asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin
kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6 a
ja 7 §:ssä säädetään asianajajasta.

ehdotus 2002
6 §

Julkinen oikeusavustaja on
asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin
kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6a,
6b, 6c, 6d ja 7 §:ssä säädetään asianajajasta

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
2003.

